Ушбу сонда:
2 ИШЧИ КАЙФИЯТИ у нималарга боғлиқ?
3 ҚОНУНЛАР — МАНФААТЛАР ТАЯНЧИ
4 Туризм — юрт рекламаси ЎЗБЕКИСТОННИ КЎРМАБСИЗ — ОЛАМГА КЕЛМАБСИЗ

ИНСОНГА НАФ КЕЛТИРИШ — ОЛИЙ БАХТ
OZBEKISTON KASABA UYUSHMALARI FEDERATSIYASI — FEDERATION OF TRADE UNIONS OF UZBEKISTAN

ISHONCH

ЎЗБЕКИСТОН КАСАБА УЮШМАЛАРИ ФЕДЕРАЦИЯСИ ГАЗЕТАСИ

1999 йил 6 октябр, чоршанба № 140 (787)

СЕШАНБА, ЧОРШАНБА, ЖУМА ВА ШАНБА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ

САМАРАЛИ МУЗОКАРАЛАР

5 октябр. Сеул. (ЎзА махсус мухбири Анвар Бобоев хабар қилади). Бугун Корея Республикаси Президенти Ким Дэ Жунгнинг «Чонг Ва Де» («Мовий уй») қароргоҳида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовни расмий кутиб олиш маросими бўлди.

Маросимдан кейин икки мамлакат президентларининг тор доирадаги мулоқоти бўлди. Унда давлат раҳбарлари икки томонлама муносабатлар ҳамда халқаро миқёсдаги масалалар хусусида ўзаро фикр алмашди.

Ўзбекистон ва Жанубий Корея расмий делегацияларининг кенгайтирилган таркибдаги музокараларида икки мамлакат ўртасидаги алоқаларни янада ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди. Томонлар, жумладан, савдо, молия, сармоя соҳаларида ҳамкорликни кенгайтириш хусусида ўз фикр-мулоҳазаларини баён қилди. Музокаралар ниҳоясида президентлар XXI асрга қаратилган янги руҳдаги Декларацияни имзолади. Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси ҳукумати билан Корея Республикаси ҳукумати ўртасида Божхона соҳасида ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги битим, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги билан Корея Республикаси Адлия вазирлиги ўртасида Ҳуқуқий материаллар алмашиш ҳамда Ўзаро ҳамкорлик тўғрисидаги битимлар имзоланди.

Куннинг иккинчи ярмида Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов «Дэу» компаниялари гуруҳи раиси Ким У Жунг, Жанубий Корея Эксимбанки бошқаруви раиси ва президенти Янг Ман Ки ва «Кабул текстайл» компанияси бошқаруви раиси Парк Чан Хони қабул қилди. Учрашувларда корейс ишбилармонлари билан ўзаро шерикликни янада ривожлантириш масалалари муҳокама қилинди. Амалдаги лойиҳалар ижроси ва янгиларини тайёрлаш хусусида фикр алмашилди.

Оқшом Корея Республикаси Президенти номидан Ўзбекистон Республикаси Президенти шарафига расмий қабул маросими уюштирилди.

Мамлакатимиз раҳбарининг Жанубий Кореяга ташрифи давом этмоқда.

(ЎзА)

КОРЕЙС МАТБУОТИ ИСЛОМ КАРИМОВНИНГ ТАШРИФИ ҲАҚИДА

5 октябр. Сеул. (ЎзА махсус мухбири Анвар Бобоев хабар қилади). «Президент Ислом Каримовнинг Корея Республикасига давлат ташрифи келгуси асрда икки мамлакат ўртасидаги ҳамкорликни янгича асосдаги шерикликка айлантириш учун пухта замин тайёрлайди». «Кореянинг сармоя ва технологияси, Ўзбекистоннинг табиий заҳира ва ишчи кучи - ўзаро иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш учун муҳим омилдир». Шу кунлари Корея Республикаси матбуоти, хусусан, «Корея ҳеральд» газетасида бундай руҳдаги мақолаларни кўплаб учратиш мумкин. Бошқача айтганда, оммавий ахборот воситаларининг Ислом Каримов ташрифига эътибори ва қизиқиши катта.

Корея Республикаси ташқи ишлар вазирлиги вакилининг таъкидлашича, Ўзбекистон Жанубий Корея учун «Марказий Осиё дарвозасидир». Айнан шу давлат орқали биз минтақадаги бошқа мамлакатлар билан алоқаларни мустаҳкамламоқдамиз, дейди у.

Маҳаллий кузатувчилар эса Ўзбекистон-Корея ҳамкорлиги Жанубий Кореянинг МДҲ мамлакатлари билан ҳам алоқаларини ривожлантиришга туртки бўлмоқда, деган фикрда.

Корея Республикаси молия ва иқтисодиёт вазири Канг Бонг Кюн, икки давлатда ҳам саноат инфратузилмаси ривожланган янги технологияни ўзлаштириш ҳамда малакали кадрлар тайёрлаш юксак даражада эканини таъкидлайди ва бу омиллардан янада самарали фойдаланиш зарурлигини қайд этади. Хуллас, иқтисодий тараққиёт жиҳатидан дунё мамлакатлари орасида етакчи ўринда турган Жанубий Кореяда Ўзбекистон Президенти Ислом Каримовнинг ташрифи ва умуман Ўзбекистонга қизиқиш катта. Буни корейс матбуоти ҳам кенг эътироф этмоқда.

(ЎзА)

«ИСТИҚБОЛ» ТЕННИС ТУРНИРИ

Сирдарё вилояти яна бир улкан спорт иншоотига эга бўлди. Гулистон шаҳрида «Алпомиш» спорт саройи тантанали равишда очилди. Шу куни бу ерда халқаро «Истиқбол» теннис турнири бошланди. Унда жаҳоннинг 13 мамлакатидан вакиллар иштирок этмоқда, жумладан, туркиялик Эрхон Орол, белоруссиялик Александр Швец, россиялик Артём Деренаско, словакиялик Томас Чатер, ўзбекистонлик Темур Ғаниев, Дмитрий Томашевич беллашмоқда.

9 октябргача давом этадиган мусобақа қизғин курашларга бой бўлиши кутилаётир.

«ЁШ ПРЕЗИДЕНТЛАР» ЎЗБЕКИСТОНДА

Мамлакатимизда меҳмон бўлиб турган халқаро «Ёш президентлар ташкилоти» делегацияси аъзолари Ўзбекистон Бош вазири Ўткир Султонов билан учрашди.

Халқаро «Ёш президентлар ташкилоти» 1950 йил Нью-Йорк шаҳрида ташкил топган бўлиб, жаҳондаги етмишдан ортиқ давлатда саккиз мингга яқин аъзога эга. Ташкилот аъзолари асосан, 30-40 ёшида йирик компания ва фирманинг президенти бўлган ишбилармон кишилардир.

Ўзбекистонга ташриф буюрган ушбу ташкилот делегацияси таркибида 15 га яқин мамлакатнинг 30 дан ортиқ компания ва фирма вакиллари бор. Табиийки, бизнес оламининг вакиллари ҳисобланган меҳмонлар мамлакатимизда кечаётган сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий ўзгаришлар ҳамда ишбилармонлар, хусусан, хорижий сармоядорлар учун яратилган шарт-шароит билан қизиқди.

Ўзбекистон Бош вазири меҳмонларни юртимизга ташрифи билан қутлар экан, уларга мамлакатимизда кечаётган иқтисодийислоҳотларнинг бориши, ташқи иқтисодий муносабатлар, хорижий сармоядорлар учун яратилган қулайликлар, умуман, Ўзбекистоннинг иқтисодий имкониятлари ҳақида атрофлича сўзлаб берди.

- Ўзбекистон хорижий мамлакатлар билан савдо-иқтисодий алоқаларини олиб борар экан, бу масалага ўзаро тенг иқтисодий манфаатлар нуқтаи назаридан ёндошади, - деб таъкидланди жумладан учрашувда. — Айни пайтда, мамлакат товар айирбошлаш ҳажмининг қарийб 70 фоизи узоқ хорижий давлатлар билан амалга оширилмоқда. Йилига эса 1,5-2 миллиард АҚШ долларига тенг хорижий сармоя Ўзбекистон иқтисодиётига ётқизилаётир. Ўзбекистонда мустақилликка эришилгандан буён 400 га яқин янги маҳсулот тури ишлаб чиқариш йўлга қўйилди. Мамлакатнинг ташқи савдо-иқтисодий алоқаларидаги яна бир имконият унинг жўғрофий қулай жойлашувидир. Зеро, Ўзбекистон шарқ ва ғарб, жануб ва шимол йўллари бирлашадиган қулай минтақада жойлашган.

Меҳмонлар, шунингдек, Ўзбекистонда кечаётган хусусийлаштириш жараёни, ўрта ва кичик бизнес вакилларига қаратилаётган эътибор ва бошқа бир қатор масалалар хусусида ҳам атрофлича маълумот олди.

(ЎзА)

ИШ ҲАҚИ ДАЛАДА БЕРИЛЯПТИ

Кейинги кунларда об-ҳавонинг тез-тез ўзгариб туриши далаларда етиштирилган мўл ҳосилни йиғиштириб олишда деҳқонларимизни бор имкониятни ишга солиб, шижоат кўрсатишга ундамоқда. Бу борада пойтахт вилояти меҳнаткашлари ҳам жонбозлик кўрсатишаётир.

Ўрта Чирчиқ туманида жойлашган Тошкент Давлат Аграр университети ўқув-ишлаб чиқариш хўжалиги биринчи бўлимининг Мурод Жуманов бошлиқ 3-бригадаси теримчилари давлат режасини ортиғи билан адо этишди. Улар яна 210 тонна пахта териш мажбуриятини олишган. Моҳир теримчилар кунига 100-140 килодан «оқ олтин» топширишмоқда.

Меҳнат унумдорлигининг юқори бўлишида иш ҳақи даланинг ўзида тарқатилаётганлиги муҳим омил бўлмоқда.

Суратда: Касабақум раиси С.Умурзоқов илғорларга пул мукофотини топширмоқда.

Х.АВВАЛОВ олган сурат.

ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ФАОЛЛАРИ ЙИҒИЛИШИ

Республика Халқ таълими фаолларининг йиғилиши бўлиб ўтди. Унда Ўзбекистон Республикаси Президентининг Давлат маслаҳатчиси Т.Рисқиев яқинлашиб келаётган сайловларга тайёргарлик ва уни уюшқоқлик билан ўтказиш масалалари бўйича маъруза қилиб, сайловлар - демократик жараёнларни такомиллаштиришнинг муҳим омили эканлигини таъкидлади. Халқ таълими вазири Ж.Йўлдошев кадрлар тайёрлаш Миллий дастурида белгиланган вазифаларни рўёбга чиқариш борасида амалга оширилган ишлар ва навбатдаги вазифаларга тўхталди.

Йиғилишда умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандартларини ўқув жараёнига татбиқ этиш чора-тадбирлари, янги ўқув дастурларини амалиётга жорий этиш, умумий ўрта таълим мактаблари учун таянч ўқув режаси, мактабларда ўқувчилар билими даражасини назорат қилишнинг рейтинг тизимини қўллаш тўғрисидаги масалалар ҳам кўриб чиқилди. Шунингдек, мониторинг марказлари ва ўқувчилар янги либослари, «Таълим тараққиёти» ахборотномасининг умумий ўрта таълимнинг давлат таълим стандарти ва ўқув дастурига бағишланган махсус сонлари тақдимоти ўтказилди.

ЗАРДОЛИ ҚИШЛОҒИ ОЗОД ҚИЛИНДИ

Қирғизистон ҳукумат қўшинларининг мамлакат жанубига суқилиб кирган террорчиларга қарши амалга оширган тадбирлари ўз самарасини берди. Бир неча кун давомида босқинчиларнинг қароргоҳлари ва таъминот йўллари тўплардан ўққа тутилди ва самолётлар ёрдамида бомбардимон қилинди. 4 октябр куни қатъий ҳужумга ўтган аскарлар 23 августдан буён босқинчилар эгаллаб турган ва уларнинг қароргоҳига айлантирилган Зардоли қишлоғини озод қилдилар. Қирғизистон матбуоти хабарларига қараганда, бу кенг миқёсли ҳужум операциясининг бошланишидир. Эндиликда босқинчилар назорати остида бўлган бошқа қишлоқларга борадиган йўллар миналардан тозаланмоқда, чекинаётган тўдалар самолётлар воситасида таъқиб этилаяпти. Зардоли қишлоғига яқин барча шимолий даралар босқинчилардан тозаланган. Шунингдек, Гиёмуш довони назорат остига олинган. Жангарилар атрофидаги халқа тобора тораймоқда. Маълумотларга кўра, аскарлар ва тинч аҳоли ўртасида қурбонлар йўқ. Боткен тумани марказига эса Қирғизистон чегара қўшинларининг бўлинмалари келтирилмоқда. Уларнинг вазифаси Тожикистон билан чегарани мустаҳкамлаш ва босқинчи тўдаларнинг яна ўтишларига йўл қўймасликдир.

Аслида террорчилик хуружи бошланган кунданоқ унинг оқибати маълум эди. Бир тўда жиноятчи ва уларга эргашган гумроҳларнинг қўлидан нима келар эди? Узоқ йиллик асоратдан халос бўлган халқлар уларнинг сохта шиорларига ишонармиди? XXI аср арафасида яшаётган кишилар яна ўрта аср тартибларига қайтишни истайдими? Наҳотки, улар маърифий, демократик тараққиёт йўлини танлаган Марказий Осиё халқларини осонлик билан чалғитиш мумкин деб ўйласалар? Қирғизистон жанубидаги мағлубият хом хаёллари чиппакка чиққан «ижрочилар» учун ҳам, уларнинг хориждаги «буюртмачилари» учун ҳам яхши сабоқ бўлса, ажаб эмас.

Сиёсатдонларнинг таъкидлашича, халқаро терроризм ва гиёҳванд моддалар тижорати бир-бири билан узвий боғлиқ. Чунки террорчилар учун қурол-яроғ ва озиқ-овқат гиёҳванд моддаларни сотишдан тушган пул эвазига таъминланади. Айни пайтда улар гиёҳванд моддалар ўтадиган йўлларни назорат остига олишга интиладилар.

Қирғизистон жанубидаги воқеалар ҳам наркобизнес билан алоқадор эканлиги равшан бўлиб қолди. Чунки гиёҳванд моддаларнинг асосий тижорат йўлларидан бири Қирғизистон тоғларидан ўтади. Бу ҳудуд Хитой ва Тожикистонга туташ. Матбуот хабарларига кўра, бу йил Афғонистонда 4600 тонна кўкнори етиштирилган. Демак, уни қаергадир сотиш керак. Бунинг учун эса Қирғизистон йўлини назорат остига олиш лозим. Террорчиларнинг ҳаракатларидан кўзда тутилган яширин мақсадлардан бири ҳам аслида шу.

Шу кунларда Қирғизистоннинг Чўлпонота шаҳрида Марказий Осиёда гиёҳванд моддалар устидан назорат ўрнатиш соҳасида ҳамкорлик бўйича ўзаро ҳамфикрлик Меморандуми қатнашчиларининг иккинчи, якуний учрашуви бўлиб ўтмоқда. Бу ҳужжат барча Марказий Осиё республикалари ва Россия томонидан имзоланган. БМТнинг гиёҳванд моддалар устидан назорат ўрнатиш ва жиноятчиликнинг олдини олиш бўйича Бошқармасининг ижрочи директори Пино Арлакки иштирокида ўтаётган мазкур йиғилишда тўрт йил давомида биргаликда олиб борилган ишлар муҳокама қилинади, шунингдек, келгуси фаолият йўналишлари белгиланади. Пино Арлакки ҳам Қирғизистон жанубидаги воқеалар минтақадаги наркобизнес билан узвий боғлиқ эканлигини, бу муаммони бартараф этиш учун бутун жаҳон ҳамжамиятининг саъй-ҳаракатларини мувофиқлаштириш зарурлигини таъкидлади.

Терроризм ҳам, наркобизнес ҳам давримизнинг энг хатарли иллатларидир. Уларни саратон (рак) касаллигига қиёслаш мумкин - томир отган мамлакат албатта инқирозга юз тутади. Шу сабабли бу иллатларга қарши аёвсиз кураш олиб бориш, дастлабки белгилари кўзга ташланган заҳоти таг-томири билан юлиб ташлаш улардан қутулишнинг энг ишончли йўлидир.

Насриддин МУҲАММАДИЕВ
(ЎзА)

Обуна-2000

«ISHONCH» - МЕҲНАТКАШЛАР ҲАҚ-ҲУҚУҚИНИНГ ИШОНЧЛИ ҲИМОЯЧИСИ

«Салом, ҳурматли таҳририят!

Мен меҳнат таътилига чиқиб, дам олаётганимда бетоб бўлиб қолдим. Ёру дўстларнинг маслаҳати билан ички касалликларни даволайдиган хусусий фирмага мурожаат қилдим. Барака топишсин, шифокорлар астойдил ҳаракат қилдилар.

Лекин мен бир нарсага ҳайрон бўлиб қолдим. Яъни, хусусийлаштирилган даволаш муассасасида меҳнатга лаёқатсизлик варақаси берилмас экан. Энди мен нима қиламан?..»

«Менга маслаҳат беринглар. Эллик ёшга киргунимга қадар касаба уюшмасига бадал тўладим. Энди касаба уюшмаси менга ёрдам берадими? Саккиз фарзандни тарбиялаб вояга етказдим. Нафақамни кўпайтиришнинг иложи борми? Бўлса, кимга, қаерга мурожаат қилай?...»

Булар таҳририятимиз хатлар қутисига келиб тушаётган арзномалардан бир шингил, холос. Гарчанд уларнинг аксарияти бир ёки бир неча шахс томонидан йўлланса-да, лекин хатда ўртага ташланган муаммо ечимидан кўпчилик манфаатдор. Агар бир мактуб туфайли маҳаллага сув келса, ундан юзлаб одам баҳраманд бўлади. Бордию, мутлақо шахсийдек туюлган масалага ойдинлик киритилса, билингки, худди шундай аҳволга тушган бошқа кишилар ҳам ўзига йўл-йўриқ олади. Демакки, таъбир жоиз бўлса, таҳририят томон узатилган битта қўл ўнлаб, юзлаб одамларнинг қўлига ҳам сув қуяди.

Бежизга матбуотни омма билан турли идора ва ташкилотлар ўртасида турган беминнат дастёр, кўприк дейишмайди. «Ишонч» ва «Ишонч-Доверие» ана шундай холис хизмат учун доимо шай турган газеталар сирасидан эканлигини муҳтарам муштарийларимиз яхши билишади. Зотан, бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас. Чунки бу нашр касаба уюшмалари - халқ манфаати, ҳақ-ҳуқуқининг устувор ҳимоячиси бўлган энг оммавий жамоат ташкилотининг кўзгусидир.

Маълумингизким, шу йил 25 сентябрдан республикамизда чоп этиладиган барча нашрлар қатори «Ишонч» ва «Ишонч-Доверие» газеталари учун ҳам 2000 йил учун обуна бошланди. Мазмун-моҳиятига кўра халқнинг қалбига қулоқ тутиб, сиз, муҳтарам муштарийларнинг орзу-умидлари, хоҳиш-иродаларини ифода этишга тайёр турган ишончли ҳамроҳингизга камарбаста бўласиз, деган умиддамиз.

Унутманг: «Ишонч» ва «Ишонч-Доверие» - сизнинг газетангиз, у ҳамиша сизнинг манфаатингизни ҳимоя қилади.

Нашр индексимиз:
«Ishonch» - якка тартибда - 133
идоралар учун - 134
«Ishonch-Доверие» - якка тартибда - 135
идоралар учун - 136

Касаба уюшмаларида ҳисобот-сайлов конференциялари

ИШЧИ КАЙФИЯТИ

у нималарга боғлиқ?

Ўтказилган ижтимоий сўров шуни кўрсатдики, жамоа шартномаларига бўлган муносабат ходимлар томонидан, шунингдек, иш берувчи томонидан тубдан ўзгарди. У шундай меъёрий ҳужжатки, ундаги тадбирлар меҳнат муносабатидаги барча кишиларга шу жумладан, давлат органларига ҳам бирдек тааллуқлидир. Шунинг учун ҳам жамоа шартномаларини ишлаб чиқишга катта аҳамият берилмоқда. Бу ўринда касаба уюшмалар Марказий Қўмитаси ва тармоқдаги бош идоралар ўртасида тузилган битим ҳам алоҳида аҳамият касб этади. Жамоа шартномалари орқали меҳнаткашларга хилма-хил ижтимоий ҳимоя имтиёзлари яратиб берилмоқда.

Шаҳар қурилиш корхоналаридаги раҳбарлар ва касаба уюшма қўмиталари жамоа шартномаларида кўрсатилган тадбирларни бажариш мақсадида маблағларни қидириб топишга ҳаракат қилмоқдалар. 1995 - 1998 йиллар ва шу йилнинг ўтган даврида ана шу мақсадларга 1 миллиард 350 миллион сўм сарфланди.

Шуни таъкидлаш керакки, кейинги вақтларда иш ҳақини ўз вақтида бермаслик қатор муаммоларни келтириб чиқармоқда. Беркитишнинг ҳожати йўқ, ойлик иш ҳақларини ўз вақтида бермаслик бу қонунчиликни, меъёрий ҳужжатларни қўпол равишда бузиш демакдир. Иш ҳақи бўйича қарздорлик баъзи жойларда 3-6 ойгача кечиктирилмоқда. Бу тармоқдан малакали мутахассисларнинг кетиб қолишига сабаб бўлмоқда.

Ижтимоий ҳимоя таркибида ижтимоий суғурта бюджети бир мунча катта ўрин эгаллайди. Бизга маълумки бу маблағлар асосан меҳнаткашлар ва уларнинг оила аъзоларини соғломлаштиришга ишлатилади. Йўлланмаларга бўлган эҳтиёж эса камаймаяпти. Агар 1995 йилда йўлланмалар билан 1844 киши дам олган бўлса, 1998 йилда санаторийлар, дам олиш уйлари ва пансионатларда 4036 киши соғломлаштирилди. Умуман ҳисобот даврида 13800 киши соғломлаштирилган бўлиб, бу мақсадларга бюджетдан 130 миллион сўм сарфланди.

Шаҳар касаба уюшма қўмитаси ихтиёрида учта санаторий хилидаги оромгоҳ бўлиб, улар бир варакайига 1250 ўғил-қизни қабул қилади. Мавсум давомида эса 4 минг нафардан кўп истиқбол эгалари ҳордиқ чиқардилар. Ҳисобот даврида ана шу мақсадларга 45 миллион сўмдан кўпроқ маблағ сарфланиб 20566 нафар бола соғломлаштирилди.

- Касаба уюшмаларининг долзарб масалалари ҳақида тўхталар эканмиз,-деди ҳисобот маърузасида Тошкент шаҳри қурилиш ва қурилиш ашёлари ходимлари касаба уюшма қўмитасининг раиси Б.Раҳмонов,- Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгашининг VI-мажлисида қабул қилинган янги молиявий фаолият ҳақидаги масалага тўхталиш жоиз. Мазкур қарор қўмитада ишлаб чиқилди ва барча бошланғич касаба уюшма ташкилотларига юборилди.

Касаба уюшмалари аъзолик бадалларидан самарали фойдаланиш мақсадида маблағларнинг катта қисми халқаро ишларни ривожлантиришга, муассасалар, спорт ишларини жонлантиришга, касаба уюшмалари кадрларини тайёрлаш ва малакасини оширишга йўналтирилмоқда.

Юқорида таъкидланган қарорга мувофиқ 1999 йилнинг иккинчи ярмидан тушган бадалларнинг 50 фоизи бошланғич ташкилотда қолади. Бир кўринишда бу камга ўхшайди. Лекин янги молиявий фаолиятнинг ўз истиқболи бор. Агар шаҳар бунёдкорларининг ойлик маошлари салкам 13 минг сўмга бораётгани ҳисобга олинадиган бўлса, имкониятлар борлигини яққол ҳис этамиз.

Маърузачи ва сўзга чиққан нотиқлар асосий эътиборни ишлаб чиқаришда шикастланишнинг олдини олиш, ишловчиларни махсус иш кийимлари, якка ҳимоя воситалари билан таъминлаш, санитария маиший хизматни яхшилаш ва бошқа масалаларга қаратдилар.

Ҳисобот даврида меҳнат техник нозирлиги қатор текширишлар ўтказди. 2 мингдан ортиқ меҳнат муҳофазаси, меҳнат қонунчилиги талабларининг бузилаётгани аниқланди. Ҳақиқатан ҳам баъзи корхоналарда икки-уч йиллаб махсус кийим-бош, пойафзал берилмайди. Зарарли шароитларда ишловчи ишчилар сут маҳсулотлари билан таъминланмайди. Соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитларини яратиб берилмаганлиги учун 37 нафар раҳбарга нисбатан чоралар кўрилди. «Тошчетэлқурилиш», «4-қурилиш тресті», «12-қурилиш тресті», «Ташинжстрой» ва бошқа ташкилотлар шулар жумласидандир.

Бир қатор корхоналарда имкониятлардан келиб чиқиб, шарт-шароитлар ўзгартирилди. Айрим жойларда эса аҳвол ҳамон қониқарли эмас. 4 йил давомида 356 та бахтсиз ҳодиса юз берди. 1999 йилнинг 8 ойи мобайнида ишлаб чиқаришда 4 киши ҳаётдан кўз юмди.

Юқорида таъкидланганидек, баъзи корхоналарда ишлаб чиқаришда юз берган шикастланишдан тегишли хулоса чиқарилмаяпти. Корхона ҳисобидан миллионлаб сарфлар кетмоқда.

Шаҳар касаба уюшма қўмитаси ана шундай кўнгилсизликларнинг олдини олиш воситаларидан бири бўлган меҳнат хавфсизлиги, меҳнат муҳофазаси бўйича жамоатчиликнинг кўрик-танловларини ўтказмоқда. Тадбирлар жараёнида тушунтириш ишлари олиб борилмоқда. Шу йўналишда стендлар, меҳнат муҳофазаси, техника хавфсизлиги бўйича бурчаклар ташкил этилди. Ҳозир тармоқ бўйича 2 минг нафардан кўп техника хавфсизлиги вакиллари борки уларни кучи билан ҳам талай ишлар қилинмоқда.

Бошланғич ташкилотларда бўлиб ўтган ҳисобот-сайловларда кадрларни танлаш ва жой-жойига қўйишга алоҳида эътибор берилди. Касаба уюшма қўмитаси раислигига ишчан, талабчан, билимдон кишиларни танлашга ҳаракат қилинди. Ҳисобот сайловлар давомида 42 киши ёки 26 фоиз касабақўмлар янгиланди. 186 бошланғич ташкилотдан 89 тасида касабақўм раислари аёллардир.

Маъруза юзасидан сўзга чиққан 4-Қурилиш тресті акционерлик жамияти касаба уюшма қўмитасининг раиси Х.Худойқулов, «Тошмахсуспардозқурилиш» акционерлик жамияти 42-қурилиш бошқармаси сувоқчилар бригадаси бошлиғи Х.Умаров, «Сифат» лойиҳа ва қурилиш акциядорлик жамияти касаба уюшма қўмитасининг раиси В.Сколота, «Тошуйжойқурилиш» корпорацияси бошқаруви раисининг ўринбосари Р.Мандражиев ва бошқалар меҳнат шароитларини яхшилаш, ишлаб чиқаришда шикастланишнинг олдини олиш, маошларни муддатида тўлаш, ёшларни ватанпарварлик руҳида тарбиялаш, маънавият ва маърифат ишларини барча жойларда юқор савияда ташкил этиш, қабул қилинган қарорлар ижросини изчил таъминлаш ҳақида фикр-мулоҳаза билдирдилар.

Б.ПЎЛАТОВ.

Сайлов ва сиёсий партиялар

ХАЛҚ ИРОДАСИ -

Сайлов, сайланиш! Жаҳоннинг деярли барча мамлакатларида бу тамойил жорий қилинган. Чунки ҳар қандай давлат бошқарувидаги сайловларда энг талабчан, иқтидорли, ишбилармон ва бошқарув санъатини эгаллаган шахсларни танлашган. Бундай Шарқона миллий демократия, айниқса Турк хоқонлиги даврида яхши йўлга қўйилган. Оқсоқоллар, элхонлар- юқори бошқарув учун сайланганлар.

Замонлар ўтиб, сайлов тизимида бошбошдоқлик, тўрачилик, уруғ-аймоқчилик авж олди. Ўрис босқини даврида эса чекка ўлка хисобланган Туркистонда Давлат думасига сайловлар ўтказишнинг алоҳида тартиби белгиланди. Унга кўра Туркистон ўлкасида истиқомат қилувчи рус аҳолисидан 7 нафар, маҳаллий аҳолидан 6 нафар вакил Россия Давлат думасига сайланиши лозим эди. Бу - ўлкадаги рус аҳолисининг ҳар 46000 нафаридан битта, маҳаллий аҳолининг 896000 нафаридан битта вакил сайланади, деган гап эди.

Туркистонда Давлат думасига сайловлар Россия империясининг бошқа ҳудудларидан бир мунча кеч бошланди. Бунинг сабаби бу ерда сайловларни ташкил қилиш, ўтказиш билан боғлиқ бўлган махсус «қоидалар»нинг бир мунча кечикиб, яъни 1906 йил 2 майида тасдиқлангани эди. Ўлкада I Давлат думасига сайловлар 1906 йил август ойида ўтказилиши кўзда тутилган эди. Туркистонда сайловлар ўтказилаётган вақтда 1906 йил 27 апрелда ўз ишини бошлаган I Давлат думаси негадир номаълум сабабларга кўра тарқатиб юборилди. 1907 йилнинг феврал ойида II Давлат думасига сайловлар бўлиб ўтди. Бошқалардан кечроқ бўлсада, туркистонликлар сайловларда қатнашиш ва II Давлат думасига ўз вакилларини юборишга муваффақ бўлдилар. Лекин, большевиклар ва деҳқонлар вакиллари помешчикларнинг ерларини деҳқонларга тақсимлаб беришни талаб қилиб чиққанлари учун 1907 йилнинг 3 июнида II Давлат думаси подшоҳ томонидан тарқатиб юборилди. Шу куни подшоҳ II Давлат думасига сайловлар ҳақидаги қонунни эълон қилди. Мазкур қонунга биноан Туркистон ўлкасининг ерли аҳолиси сайлов ҳуқуқидан бутунлай маҳрум этилди! Туркистонликлар 1912 йилнинг ноябрь ойида IV Давлат думасига бўлиб ўтган сайловларда ҳам қатнашмадилар. Чунки уларга бу сайловларда ҳам қатнашиш ҳуқуқи берилмаган эди.

Подшо Россиясининг сайлов соҳасидаги туркистонликларга нисбатан олиб борган мутаассиблик сиёсати маҳаллий халқларнинг кескин қаршилигига учради. Ўлканинг бир қатор шаҳарларида иш ташлашлар, халқ ғалаёнлари бўлиб ўтди. Маҳаллий матбуот саҳифаларида подшо ҳукуматининг сайлов соҳасида олиб бораётган сиёсатини қораловчи таъсирчан ижтимоий-сиёсий оқим сифатида шаклланган жадидчилик ҳаракати намояндалари айниқса, жонбозлик кўрсатдилар. Улар ўзларининг рўзномалари ва ойномалари «Тараққий», «Самарқанд», «Ойна», «Садои Фарғона» саҳифаларида вакиллик органларининг турлари, уларнинг давлат механизмида тутган ўрни, фаолиятининг асосий йўналишлари, айниқса қонунчилик соҳасидаги вазифалари: чет мамлакатларда парламент сайловлари, уларга тайёргарлик кўриш ва ўтказишда турли ижтимоий-сиёсий ташкилотларнинг роли, фуқароларнинг сайлаш ва сайланиш ҳуқуқларидан фойдаланиш имкониятлари, аҳолининг турли қатламларининг сайловларда иштирок этиш шакллари, хотин-қизларга сайлов ҳуқуқини бериш, депутатларга қўйиладиган талаблар, уларнинг халқ вакиллари сифатида бурчлари билан боғлиқ бўлган ўша давр учун долзарб муаммоларни кўтариб чиқдилар, Улар ҳукуматдан Туркистон ўлкасининг маҳаллий аҳолисига сайлаш ва сайланиш ҳуқуқини беришни талаб қилдилар.

Тобора кучайиб бораётган инқилобий демократик ҳаракатдан чўчиган подшо ҳукумати 1917 йил арафасида Верний, Самарқанд, Наманган ва бошқа бир қатор шаҳарларда шаҳар думасига сайловлар ўтказишга розилик берди. 1917 йил феврал инқилобидан сўнг Туркистон ўлкасида Бухоро амирлиги ва Хива хонлигида вакиллик органларига сайловлар ўтказиш учун ҳаракат бир мунча фаол тус олди. Шу йилнинг ёзида Тошкент шаҳар думасига кўппартиявийлилик асосида сайлов ўтказилди, унда ўн бешдан ортиқ партиялар ва бошқа ижтимоий ташкилотлар иштирок этди.

Тошкент, Фарғона, Андижон, Самарқанд, Хўжанд, Наманган, Янги Бухоро (Когон), Қўқон, Ўш, Бишкек каби шаҳарларда ишчи ва солдат депутатлари Советлари, айрим шаҳарларда ва бошқа аҳоли яшайдиган жойларда мусулмон ишчилари депутатлари Советлари ҳамда деҳқон депутатлари Советлари ташкил топди. Лекин сайловларда маҳаллий аҳолининг кўпчилик, қисми иштирок этмаган эди. Чунки уларда ташкилотчилик фаолияти етишмаганди. Бу ўтмиш бизга катта сабоқ бўлди, албатта. Фақат Мустақилликгина сайлов ва сайланишга эркин демократик тамойилларни очиб берди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 117-моддасида қайд қилинганидек, мамлакат «фуқаролари вакиллик органларига сайлаш ва сайланиш ҳуқуқига эгадирлар... Ўзбекистон Республикасида Президент сайлови, ҳокимиятнинг вакиллик органлари сайлови умумий, тенг, тўғридан-тўғри сайлов ҳуқуқий асосда яширин овоз бериш йўли билан ўтказилади». Кўппартиялилик тараққиёти натижасида Олий Мажлиснинг XV сессиясида сиёсий партия, ҳокимият вакиллик органи у ёки бу шахсни Ўзбекистон Президентлигига номзод этиб кўрсатиши ва умуман сайлов тизимидаги демократик тамойиллар янада такомиллаштирилиши таъкидланди.

Мамлакатимизда эркин, демократик сайлов тизимига эга бўлиш фуқаролик жамиятининг бугунги

ЭНГ ҚУЛАЙ АВТОБУСЛАР

Аҳолига транспорт хизмати кўрсатишда хориждан олиб келинган автобус ва троллейбуслардан ҳам кенг фойдаланилмоқда. «Мерседес-Бенц» русумли немис автобуслари ҳам йўловчиларга ёқиб қолди.

Бундан беш йил аввал бу хил транспорт воситалари Тошкентга келтирилган эди. Улар кўркамлиги, йўловчиларни ташишга қулайлиги билан кўпчилик эътиборини ўзига тортди. «Мерседес-Бенц» лар хизмат муддатини узайтириш мақсадида немис мутахассислари иштирокида автобусларни таъмирлаш ҳамда уларга сервис хизмати кўрсатиш бўйича махсус марказ очилди.

Тошкент шаҳар йўловчилар ташиш транспорт корхоналари Давлат уюшмасига қарашли иккинчи автобус саройида марказ шоҳобчаси ҳам ташкил топди. Ушбу шоҳобчада хизмат қилувчи таъмирчи мутахассислар хорижга бориб, ўз маҳорат ва билимларини ошириб қайтдилар. Бу эса сервис хизматини янада яхшилаб, бу борада сифат кўрсаткичларга эришиш имконини бермоқда.

Яқинда автосарой «Мерседес-Бенц Тюрк АШ» моделидаги бир нечта янги автобуслар билан бойиди. Бу хил транспорт воситалари энг замонавий конструкция асосида яратилиб, қатор афзалликларга эга. Айниқса, уларнинг хизмат кўрсатиш муддати узоқ вақтгача чўзилади.

Шу муносабат билан Давлат уюшмаси «Мерседес-Бенц Тюрк АШ» ҳиссадорлик жамияти билан янги шартнома тузди. Яқин орада йўловчиларга қулай бўлган янги автобуслар пойтахтимиз кўчаларида қатнай бошлади.

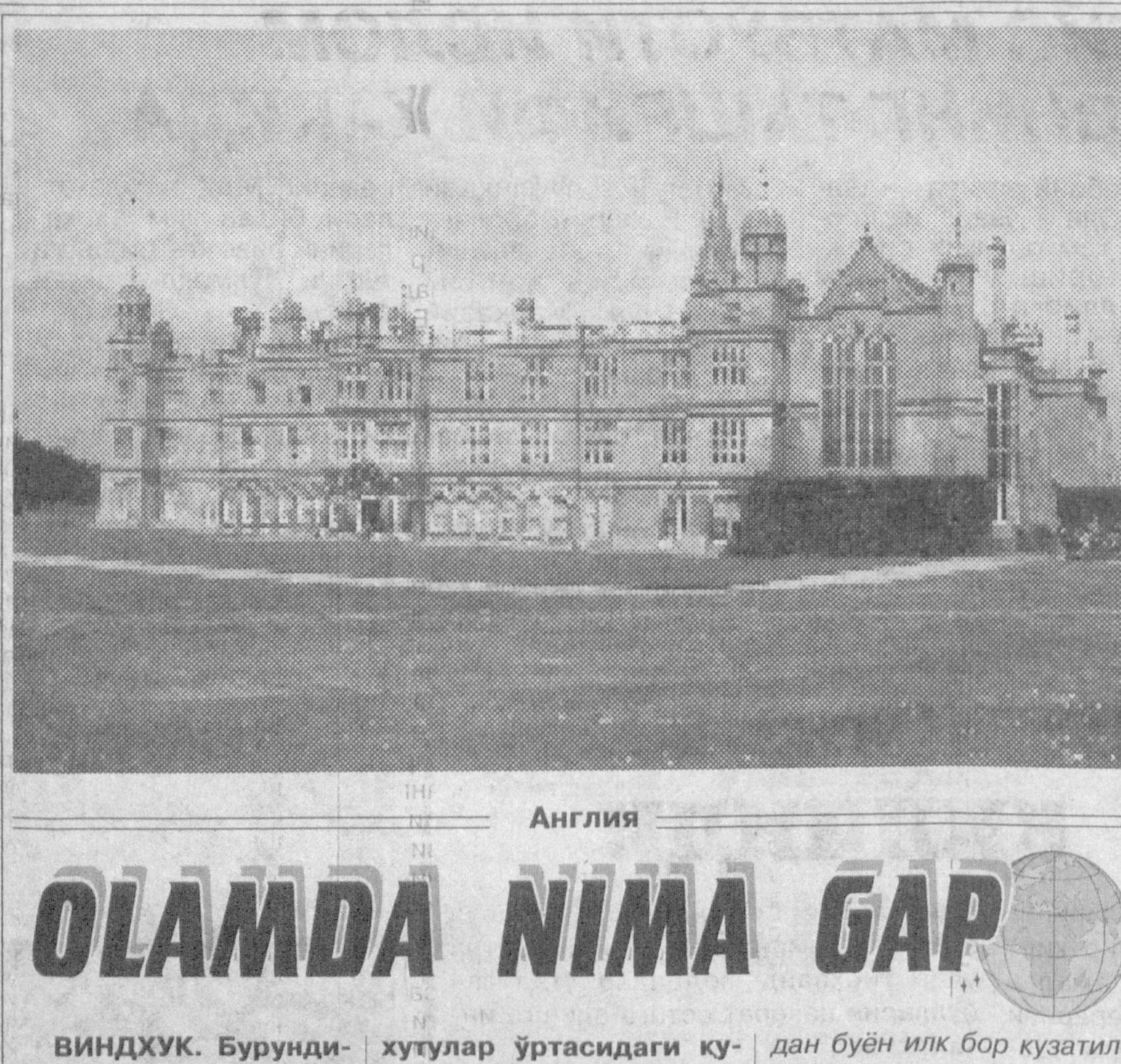

Англия

OLAMDA NIMA GAP

ВИНДХУК. Бурундида кўзғолончилар тинч аҳоли яшайдиган қишлоққа ҳужум қилиб, беш нафар кишини ўлдирди. Гувоҳларнинг айтишича, улар қишлоқдаги кўплаб уйларни ёқиб юборишган. Курбонлар орасида тўрт нафар бола ҳам бор.

Хуту элатига мансуб кўзғолончилар 1993 йилдан буён ҳукуматга қарши курашиб келади. Асосан тутси элатидан тузилган ҳукумат ва мамлакат аҳолисининг кўп қисмини ташкил этадиган хутулар ўртасидаги қуролли тўқнашувлар мудом давом этиб келяпти. Маълумотларга кўра, ҳозирга қадар мамлакатдаги фуқаролик уруши оқибатида юз мингга яқин киши қурбон бўлган.

* * *

ВАШИНГТОН. *Жорий йилнинг иккинчи чорагида АҚШ иқтисодининг ўсиш суръати бирмунча сусайган. Мамлакат савдо вазирлиги берган маълумотларга кўра, ялпи ички маҳсулот апрелдан июнга қадар бор-йўғи 1,6 фоизга ошган. Бундай паст кўрсаткич 1995 йилнинг баҳоридан буён илк бор кузатилмоқда.*

* * *

ВЕНА. Австрияда парламент сайловлари бўлиб ўтди. Сайловда бу сафар ҳам социал-демократлар партияси ғалаба қозонди. Сайлов натижаларига кўра, мазкур партия 33,39 фоиз, Австрия озодлик партияси эса 27,22 фоиз овоз тўплаган. Австрия халқ партиясини қўллаб-қувватлаганлар 26,90 фоизни ташкил этди. Либерал форум партияси эса бор-йўғи 3,41 фоиз овоз олган.

* * *

ТОКИО. *Японияга денгиз орқали келтирилган йирик миқдордаги наркотик моддалар Кагосима қирғоғида мамлакат полицияси томонидан ушлаб қолинди. 616 килограммлик наркотик моддаларни мамлакат ичкарисига олиб кирмоқчи бўлган жиноятчилар эса қамоққа олинди. Текширувлар натижасига кўра, ушбу жиноятчилар Тайван ва Хитой фуқаролари бўлиб чиқди. Қўлга олиш пайтида улардан бири қочишга улгурган. Ҳозир мазкур жиноятчи қидирилмоқда.*

* * *

НАЙРОБИ. Нигерияда табиий офат юз берди. Кучли ёғингарчилик оқибатида 39 нафар киши ҳалок бўлди, мингга яқин нигерияликлар бошпанасиз қолди.

Сувнинг ниҳоятда кўпайиб кетиши натижасида мамлакатни электроэнергия билан таъминловчи Канижа, Жебба ва Ширроро гидростанцияларида тўғонлар очиб юборилди. Бироқ бу ҳақда аҳолига кечикиб хабар берилди. Чунки радиостанцияларда хабар узатиш ёмон аҳволда. «Бизни бу офатдан огоҳлантиришмади. Мактаблар, фермалар вайрон бўлди. Еримизнинг ҳосилдор қисмини сув ювиб кетди. Биз бор бойлигимиздан ажралдик», дейди маҳаллий деҳқонлардан бири.

(ЎзА)

«КЎРШАПАЛАК»ЛАР ЙЎЛИ ҚАБРИСТОНДА КЕСИШДИ

Фельетон

Дунёда хашорат ва паррандаларнинг тури кўп. Лекин уларнинг фарқи кун ва туннинг қайси палласида фаол ҳаракатда бўлишида. Масалан, асалари қуёш нурининг шаффоф зиёси тарала бошланганданоқ бол йиғишга киришади. Кўршапалаклар-чи? Улар тунда «сайр»га чиқади... Ҳаёт қизиқ экан. Кўршапалаксимон инсонлар борлигига нима дейсиз. Уларнинг турган битгани ғурбат.

Гапнинг индаллосига кўчсак, бу воқеалар шундай рўй бермиш: Сувчиқар қишлоғилик Фахриддин Қиличевнинг ўтган йили роса омади чопди. 25 июн куни «Гала Осиё» жамоа хўжалигининг Талимурон қишлоғида ярим тунгача санғиди. Унинг кўзига Самад Абдуллаевга қарашли ғунажини оханграбодек кўринди. Ҳеч ким йўқлигидан фойдаланиб, «ўлжа»ни арқонидан ечиб, Когон шаҳри томон йўналди. Уни йўлдаёқ номаълум шахсга 26 минг сўмга сотиб юборди.

Текин топилган пул роҳат бағишласа-да, палапартиш сарф-харажат уни яна кўча тентирашга мажбур этди. 25 сентябр куни кечаси у ўлжани Бухоро шаҳридаги С.Муродов кўчасидан. излади. Қараса, Майсара Султонованинг уйи атрофи баланд деворлар билан ўралган. Девор оша гулзор ичига мўралади. У ерда икки бош сигир кавш қайтариб турибди. Улардан бири:

- Ҳой, «кўршапалак»! Бемалол келавер. Соҳибимиз бугун уйда йўқ. Бу ердаги озуқаларни еявериб, меъдамизга тегиб кетди. Янтоқларни соғиниб қолдик. Иккаламизни ҳам олиб кетмайсанми?- дегандек бўлди.

Фахриддин қувончдан энтикиб қўйди. Иккиланмасдан иккаласини ҳам етаклаб кетди. Унга «Маданият» жамоа хўжалиги йўлида яна номаълум шахслар рўпара бўлишди. Уларга бирини 17 минг, иккинчисини 12 минг сўмга пуллаб юборди.

Хўш, ундан кейин-чи? Ундан кейин ҳам у ўлжа пойлашдан қайтмади: «Ўрганган кўнгил - ўртанса қўймас!» - деганлар-ку. 10 октябрда Раҳим Садировга тегишли ғунажинни ромитанлик кишига 20 минг, 12 октябр куни Бахшулла Каттаевнинг молини бозорга чиқариб, 17 минг сўмга пуллади.

Ромитанлик Музаффар, Раҳматов ҳам «кўршапалак»ларнинг олғири экан. У 27 июн куни кечаси Усмон Юсупов номли жамоа хўжалиги ҳудудидаги Хўжаработ қишлоғида яшаётган Раъно Жўраеванинг иккита сигирини етаклаб, Когон шаҳри томон равона бўлди. Уларни тасодифан дуч келган кишига 38 минг сўмга бериб юборди. 9 ноябрда эса О.Убайдов номли хўжалик аъзоси Даврон Субҳоновнинг 40 минг сўмлик буқасини шаҳар молбозорида 15 мингга пуллади.

Орадан уч кун ўтгач, Музаффарга учинчи «қанот» ҳам ўсиб чиқди. Мустақиллик кўчасида ярим тунда Иброҳим Акобиров қаршисида шарпа янглиғ пайдо бўлди. Йўловчи бу тасодифдан нима қиларини билмай турган бир пайтда, унинг бошини кўйлаги билан ёпиб олиб, ура кетди. Зўрлик ила чўнтаклари ковланди. 4 минг сўм, 800 сўмлик буюмлари тортиб олинди. Бироқ, навбатчиликда юришган милиция ходимлари бу воқеадан хабар топиб қолишди. Пул ва буюмлар эгасига қайтарилди.

Ҳафиза Мақсудова анча йиллардан бери Музаффар билан никоҳсиз турмуш қилиб келаётган бўлса-да, фарзанд кўриш бахтига муяссар бўлмади. Тўғрироғи, болали бўлишни истамади. Негаки, бундай махлуқотлар «ови» ҳар доим ҳам бароридан келавермайди. Бунинг устига «кўршапалак»ларнинг йўлига ҳуқуқ посбонлари ўтиб бўлмас тўсиқ қўйишганди.

Хуллас, учала «тунги шарпалар» 23 октябр куни кундуз соат иккиларда Бухоро шаҳридаги деҳқон бозорида учрашиб қолишди. Шу муносабат билан бир шиша вино олишиб, чойхонага киришди. Улфатчилик авж олди. Ахийри мақсадга кўчишди:

- Кейинги пайтларда турмушимиз оғирлашиб бормоқда,- деди Фахриддин Патуллаевич. - Ҳамкорликни йўлга қўймасак бўлмайди.

- Хўш, қандай жўяли фикр айтмоқчисан? - сўради Музаффар ундан.

- Мол ўғирлаймиз. Бунинг учун Ҳафизахон «қоровуллик» вазифасини аъло даражада бажара олса, бас.

Улар келишилган ҳолда 23 октябр кечаси Ф.Аълоев номли жамоа хўжалиги ҳудудида жойлашган 1-ҳунар-техника билим юртининг экин майдонларини кўздан кечиришди. У ерда Насулла Ярашевнинг майдон четида боғлаб қўйилган буқачасини кўриб қолишди. Аввал айтилганидек, ҳар ким ўз «вазифаси»ни қойил-мақом тарзда ўтай бошлади.

Ўлжа қўлга киритилгач, улар молни етаклаб, ўзлари олдиндан таниш бўлган Мустафо Маъқуловнинг хонадонига боришди. То харидор топилгунча, буқа шу ерда турадиган бўлди.

Тонг ёриша бошлаган эди. «Кўршапалак»лар ташвишга тушишди: Нима қилиш керак?

- Менда бир таклиф бор, - деди Мустафо. - Буқани «Ҳазрати имом» қабристонига олиб бориб, боғлаб қўямиз. У ерда ҳеч ким шубҳа қилмайди.

Ҳамтовоқлар ташаббусни қўллаб-қувватлашди.

Қабристон қоровули, Ҳаёт Жўраев не кўз билан кўрсинки бир букача мозор четидаги янтоқларни ямламай ютаётир. У бу ғайри табиий воқеа ҳақида ички ишлар бўлимига хабар берди. Тузоқлар қўйилди.

Саҳар олтиларда бу ерда қандайдир шарпалар пайдо бўлди. Қоровулнинг Ҳамро дегич ўғли кичикроқ жуссали йигитни таниб қолди. У - Мустафо Маъқулов эди...

Яқинда Бухоро туман судининг очиқ суд мажлисида «Кўршапалак»лар фаолияти кўрилди. Қисқаси, Фахриддин Қиличевнинг бир марта, Музаффар Раҳматовнинг икки марта аввал ҳам судланганлиги инобатга олиниб, бири - 7 йилга, иккинчиси - 8 йилга қамоқ жазосига ҳукм қилинди. Ҳафиза Мақсудовага (албатта, аёллиги назарда тутилиб) 2.5 йил қамоқ жазоси белгиланди.

Шу ўринда баъзи бир мулоҳазаларни айтмоқ жоиздир. Ф.Қиличев, М.Раҳматов, Ҳ.Мақсудова сингари жиноятчиларнинг қинғир ишларини наҳотки ҳеч ким пайқамаган, сезмаган бўлса. Маҳалла, қариндош-уруғлар, қўни-қўшнилар-чи? Бизнингча, энг катта фожеа - барчамизнинг лоқайдлигимиздир. Бепарволик, ёмонни кўриб кўрмаганга олиш эса ўғрилар, кисовурлар тегирмонига сув қуйишдан бошқа нарса эмас.

Муродулла ҒАФУРОВ, «Ишонч» махсус мухбири.

ҲАҚ ИФОДАСИ

ютуқларидан бири, деб тушунмоқ керак. Сайлов - фуқаронинг ҳуқуқигина бўлиб қолмай, унинг бурчи ва мажбурияти эканлигини унутмаслигимиз зарур. Шунинг учун ҳам фуқаролар турли сиёсий партиялар ва бошқа гуруҳлар вакиллари сифатида сайловлар пайтида ўз бурч ва мажбуриятларини яхши билиши, кундалик ҳаёт ва меҳнат жараёнида уларни эсда тутиши ва риоя қилиши зарур.

Ўтиш даврида қийинчиликлар, муаммолар ва ибратли сабоқлар бўлиши табиий ҳол. Бунинг асл моҳиятини ҳар бир шахс тушуниб етиб, жаҳон миқёсида бўлаётган ҳолатларга танқидий кўз билан қараши лозим. Шу ўринда Президентимиз Ислом Каримовнинг Олий Мажлиснинг мазкур сессиядаги : «Ўтган давр мобайнида кўппартиявилик шаклланган, турли ҳаракатлар, жамоат бирлашмалари сиёсат майдонига чиққан... мураккаб бир шароитда... жамиятимизда сиёсий мувозанатни, тинчлик ва барқарорликни сақлаб туришда ишончли омил бўлди» деган фикри жуда ўринлидир.

Қайта-қайта таъкидлаш жоиз, Ўзбекистон Республикаси давлатининг ўзига хос хусусиятларидан яна бири - Шарқда ривож топган ҳамжиҳатлик ғоясидир. Бу ғоя жамоатчилик фикрининг устуворлигини англатади. Айниқса, маҳаллаларда, қишлоқларда тўй-маъракалар, ҳайит, ҳашарлар жамоатчилик ҳамжиҳатлигида ўтади. Жамиятда мулкий тенгсизлик оқибатнатижасида бир томонда бойлар, иккинчи томонда камбағаллар пайдо бўлгач, улар ўртасидаги тафовутнинг чуқурлашиб кетишига йўл қўймаслик, сиёсий барқарорлик ва тинчлик кўп жиҳатдан бойлик ва камбағаллик ўртасидаги нисбатга боғлиқ бўлади. Бунда эса депутатларнинг фаолияти жуда қўл келади.

Аммо ҳақиқий демократик ҳуқуқий давлатда, биринчи навбатда, давлат аппаратининг ўзини Қонунга кўра тузиш, унинг барча тармоқлари ва бўғинларининг ҳуқуқ ва бурчларини белгилаш зарур. Марказий давлат органлари билан қуйи органларнинг ўзаро боғлиқлиги ҳамда истиқболда кўп жиҳатдан давлат марказий ҳокимиятининг функциялари, ҳуқуқларини вилоятларга, туманларга бериш кераклиги каби демократик ғояларнинг илгари сурилиши муҳимдир.

Амир Темур давлати ва унинг «Тузуклар»идаги ғоялар ҳуқуқий давлат қурилишида асосий манбалардан биридир. «Тузуклар»дан сайлов-тайинлаш йўли билан ҳокимиятни идора этиш санъатини ўрганиш мумкин. Масалан, Амир Темур ўз давлатини 12 тамойилга биноан идора қилганлигини ёзади. Бу тамойилларнинг энг муҳимлари мамлакатда мавжуд 12 табақа ва тоифа вакиллари билан, олимлар, ҳуқуқшунослар, мутахассислар билан кенгашган ҳолда давлатни идора қилиш кабилар бўлган. Тадбиркорлик, ҳушёрлик, эҳтиёткорлик ва амирларни, мансабдорларни танлаш, уларни тарбиялаш каби масалаларга ҳам Соҳибқирон жиддий эътибор берган.

Давлат интизоми, қонунчиликка қатъи амал қилиш, давлат идораларини қонунга биноан марказлаштириш ва мустаҳкамлаш Амир Темур давлатида асосий ғоя бўлиб хизмат қилган. Унинг сиёсий, ҳуқуқий ғоялари ҳаётийлиги билан бугунги кунда ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган.

Биз фуқаролик жамиятини қурмоқдамиз. Бунинг маъноси давлатчилигимиз ривожлана борган сари бошқарувнинг турли хил вазифаларини бевосита халққа топшириш, яъни ўзини-ўзи бошқариш органларини янада ривожлантириш, демакдир. Ушбу ғоя ҳам мамлакатимизда истиқболда демократияни янада ривожлантиришга, такомиллашишига қаратилган. Фуқаролик жамиятида давлат ҳокимияти ва бошқарув органлари умуммиллий манфаатларга дахлдор энг муҳим вазифаларнигина амалга оширади. Мудофаа, давлат хавфсизлиги, ташқи сиёсат, қонунчиликни ривожлантириш шулар жумласидандир. Қолган масалалар эса, вилоятлар, туманлар ва ўзини-ўзи бошқариш органлари томонидан амалга оширилиши керак.

Олий Мажлис таркибида инсон ҳуқуқлари масаласи билан шуғулланувчи вакиллик ташкил этилиши инсон ва унинг ҳақ-ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган ишларнинг дебочаси бўлди. Инсон ҳуқуқини кафолатлаш демократик-ҳуқуқий давлатнинг бош вазифасидир.

Бундай жаҳоншумул вазифаларни амалга оширишда сиёсий партиялар ва уларнинг фаоллиги алоҳида аҳамиятга молик. Саккиз йиллик Мустақиллик давримизда ташкил топган сиёсий партияларнинг халқчиллиги, ўз Дастури, ўз Низоми ва умуман жаҳон талабларига жавоб берадиган фаолиятини эътироф этиш керак. Чунки Ўзбекистон Халқ демократик партиясининг ўз мақоми, ҳокимият учун курашишдаги муқобил вариантлари, лидери, бир нечта матбуот органлари, сайловолди платформаси борлиги, «Миллий тикланиш», «Ватан тараққиёти», «Адолат», «Фидокорлар» сиёсий партиялари ҳам бундан мустасно эмаслигини айтмоқчи эдик.

Шу ўринда сиёсатшунос олим Нарзулла Жўраевнинг фикрини келтирмоқчимиз: «Ҳеч қачон партиялар сони демократия кўламини, миқёсини, даражасини ва қадриятларини белгиламайди. Турли ижтимоий гуруҳлар манфаатини ҳимоя қила оладиган турли партиялар ва бошқа жамоат ташкилотлари ўз Низоми доирасидагина ўз аъзолари манфаатини ҳимоя қилиши мумкин, холос». Бироқ, умумий манфаат - халқ, жамият, мамлакат манфаати сингари энг олий ва энг қимматли эҳтиёжлар ҳам борки, бу сиёсий партияларнинг умумий йиғиндисидан, турли ва хилма-хил қарашларнинг уйғунлигидан келиб чиқади. То ана шунга эришилмас экан, демократия шунчаки русумга айланиб қолаверади.

Ҳалимбой БОБОЕВ,
ҳуқуқшунослик фанлари доктори, профессор.
Карим НОРМАТОВ,
тарих фанлари доктори, профессор.

(Давоми бор)

КЎРГАЗМАЛИ ЎҚУВ ВОСИТАЛАРИ

Республика «Маънавият» нашриёти томонидан чоп этилаётган китоблар жойларда кенг оммалашмоқда.

Нашриёт Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги буюртмаси билан қатор ўқув ёрдамчи воситаларини ҳам тайёрлаб бермоқда. Умумтаълим мактабларининг юқори синфлари учун тайёрланган ўқув фанларидан кўргазмали ўқув қуроллари ҳам таълим сифатини оширишга хизмат қилмоқда. Янги ўқув йилига муносиб армуғон бўлган физика, кимё, она тили ва адабиёт фанлари мавзуларига доир турли жадваллар, чизмалар ҳам мактабларга юборилди. Илғор ўқитувчиларнинг ижод намуналаридан иборат ёрдамчи воситалар ҳам ўқитилаётган фанларни ўқувчилар томонидан пухтароқ ўзлаштиришга ёрдам беради.

Биология, математика фанлари бўйича босмага тайёрланган кўргазмали воситалар эса шу яқин орада босмадан чиқади.

Нашриёт «Жадид адабиёти намояндалари» туркум плакатлар тўпламини ҳам кўп нусхада чоп этди.

Босилмаган хатлар изидан

ТАВСИЯЛАР БЕРИЛДИ

Газетамиз таҳририятига Зангиота туманидаги 2-тор «Олмос» кўчаси, 9-уйда яшовчи газетхон Асқар Алимқулов мурожаат этиб, уй олди-сотдиси масаласида пайдо бўлган тушунмовчиликларни одилона ҳал қилишда ёрдам беришликни сўраган эди.

Ўз навбатида таҳририят ушбу мактубни текшириб, тегишли чора-тадбирлар кўриш учун Зангиота туман ҳокимлигига юборганди. У ердан шу йил 26 сентябрда туман ҳокими Ҳ.Нурматов имзоси билан олинган жавобда маълум қилинишича, хат мазмуни унинг муаллифи иштирокида ҳокимлик ҳуқуқшуноси М.Латипова томонидан атрофлича ўрганиб чиқилган. Хулоса шуки, ҳақиқатан ҳам ариза эгаси А.Алимқулов уй олди-сотдисини қонунга мувофиқ, яъни нотариал хизматни амалга оширишга асос бўладиган ҳужжатларни тегишли идорага тақдим этган. Масаланинг иккинчи томони - агар айрим фуқаролар томонидан унга нисбатан нотўғри хатти-ҳаракатлар содир этилган ва айни пайтда қонунда белгиланган тартибда уларнинг айбини исботлашга далиллар етарли бўлса, аризачининг маҳаллий суд органига мурожаат этиши мумкинлиги тушунтирилди.

Касаба уюшмалари ва йиғим-терим

«РЎЗҒОРИМИЗГА БАРАКА КИРЯПТИ»

-Одамларни далага таксимлаб келаяпман, - деди касаба уюшма қўмитасининг раиси Саидмурод Халилов, - бу йил айникса аҳолиниинг ўзи терим бошланганини эшитиб, далага ошиқаяпти. Чунки улар мавсумда анча-мунча пул ишлаб олишини тушуниб қолди.Шу боис Гулбаҳор Маъмурова, Дилбар Очилова, Бувайда Тўраева, Фотима Ортиқбоева, Завра Абдураҳмоновалар ҳар куни 150-160 килограммдан оқ олтин териб олишмоқда. Шунинг учун ҳам кеча қўл терими билан 4 фоиз пахта топширдик. Бу 100 тонналик хирмон, деган гап.

- Йил бўйи пахтазорларни кўриб келдик,- дея суҳбатга қўшилди касаба уюшмалари туман қўмитасининг раиси Абдуҳошим Қосимов,-Ўтган йилдагига қараганда ҳосил тўлиқ. Ундан кейин бу йил пахта 10-15 кун эртароқ очилган. Эндиги вазифа ана шу етиштирилган оқ олтинни совуқ кунларга қолдирмасдан йиғиштириб олиш керак.

Хўжаликда 2700 нафар аҳоли бор. Шундан ишлаб чиқаришда 750, пахтачиликда 550 нафар киши меҳнат қилади. Кечаги теримда 1050 одам қатнашган эди. Бугун бу рақам янада кўпайди. Ҳозиргина ҳашарчиларга турар жойларини тақсимладик.

Айни вақтда теримдагилар, ҳашарчилар учун хўжалик далаларида ҳамма шарт-шароитлар яратилган. Транспорт хизмати, бепул-чой, иссиқ овқат ташкил этиш ва бошқалар шулар жумласидандир. Бундан ташқари, ҳар ўн кунда дала бошида концерт бериш учун туман маданият бўлими билан келишиб қўйилган.

- Вазирлар Маҳкамаси қарори асосида ҳар беш кунда, ҳар бир килограмм пахта учун 8 сўмдан пул даланинг ўзида тарқатилмоқда. Бунда Ихтисослаштирилган акциядорлик-тижорат «Пахта-Банк»нинг туман бўлими ходимларининг ҳиссалари катта бўлаётир. Нимага деганда, улар йиғим-терим қатнашчиларига ўз вақтида нақд пул берилишини назорат остига олган. Шунинг учун хўжалик беш кунликнинг ўзида ярим миллион сўмга яқин пулни мавсум иштирокчиларига тарқатади. Раис ташаббуси билан эса одамларга терган пахталари учун 8 сўмдан даромад солиғи хўжалик ҳисобидан тўланади. Бу ерда шуни айтиб ўтиш жоизки, хўжалик аъзолари ўз хоҳишларига кўра мавсумдан бошқа вақтларда ҳам ойлик маошлари ҳисобига қишлоқ-хўжалик маҳсулотларини арзон нархда олиб турибдилар. Масалан, шу йил июл ойи маошига буғдой тақсимланди, август ойи учун ўсимлик ёғи тарқатилди.

Хўжалик раиси Эргаш Ниёзов Ўзбекистонда хизмат кўрсатган пахтакор унвонига сазовор бўлган киши. Кўплаб орден, медаллар соҳиби. Унинг бир фазилати бор. У ҳам тежамкорлик. Юз сўмнинг ярмини сарфласанг, ярми сеники, учдан иккисини сарфласанг, бир қисми сеники, ҳаммасини сарфласанг аттанг сеники қабилида иш юритади. Шу боис, бу йил пахтачиликнинг ўзидан юз миллион сўм даромад олиниши аниқ ҳисобланган. Шундан 32 миллион сўм соф фойда олиш кўзда тутилган. Фойданинг ярми меҳнаткашларга мукофот тариқасида тарқатилса, ярми ободончилик ишларига сарф этилади. Масалан, тўй-маъракаларда 5 минг сўмдан берилади. Қийналган оилаларга иш ҳақи юзасидан аванс ҳам тарқатилади.

Ҳақиқатан ҳам Оққўрғон туманидаги «Мустақил Ўзбекистон» жамоа хўжалиги далаларида бугунги кунда иш қизғин. Айниқса, пахта теримини уюшқоқлик билан ташкил этган Холназар Олимов, Давлат Абдураимов, Умурзоқ Тўраев, Худойберди Мирзааҳмедовлар бошчилик қилаётган бригадалар далаларида олиб борилаётган ишлар таҳсинга сазовордир. Чунки бу бригадаларга қарашли хонадонлар уйлари таъмирлаб берилган, газ, электроэнергия харажати хўжалик ҳисобидан тўланган, теримчилар кундалик иссиқ овқат билан таъминланмоқда. Бундай шарт-шароитни яратишда хўжалик раҳбарлари билан бир қаторда касаба уюшмалари фаоллари ҳам ўз ҳиссаларини қўшишмоқда. Бунга жавобан пахтакорлар терим суръатини кундан-кунга оширишмоқда.

Темур ҲАЙДАРОВ,
«Ишонч» мухбири.

Пойтахтимизнинг Амир Темур кўчасида қад ростлаган «Шератон-Тошкент» янги меҳмонхонаси.

Х.АВВАЛОВ олган сурат

ТАНЛОВ ЯКУНЛАНДИ

Қорақалпоғистонда жойлардаги ўзини ўзи бошқариш органлари фаолиятини яхшилаш мақсадида ўтказилган «Намунали фуқаро йиғинлари» кўрик-танлови якунланди. Қишлоқ инфратузилмасини ривожлантиришда Оролбўйи ҳудудидаги турдош ташкилотлар орасида юқори кўрсаткичларга эришгани, ободонлаштириш ва кўкаламзорлаштириш яхши ташкил этгани, аҳоли яшаш пунктларида осойишталик ва тинч-тотувликни мустаҳкамлашдаги ибратли ишлари учун Элликқалъа туманидаги Сарибий фуқаролар йиғини биринчи ўринга лойиқ деб топилди.

Беруний, Тўрткўл ва Амударё туманларидаги бир қатор фуқаролар йиғинлари ҳам бу борада юқори натижаларга эришгани қайд этилди.

«Ишонч»нинг ҳуқуқий маслаҳатхонаси

2. ҚОНУНЛАР - МАНФААТЛАР ТАЯНЧИ

Шуни таъкидлаш жоизки, айрим фуқаролар уй-жойларни бир фуқарога нотариал тасдиқланмаган - ўзаро келишув асосида, иккинчи фуқарога эса нотариал тасдиқланган шартномага мувофиқ сотиб фирибгарлик йўлини тутганлари судда аниқланса-да, судлар баъзида ФКнинг 19-моддасида қайд этилган ўзларига юклатилган ваколатларидан фойдаланмаяптилар. Яъни, фуқаролар хатти-ҳаракатларида жиноят аломатлари мавжуд бўлса-да, бу ҳақда хусусий ажрим чиқариб, тегишли прокурорга маълум қилмаётирлар.

Тошкент шаҳридаги туман судларидан олинган маълумотларга қараганда, ўтган ва шу йилнинг биринчи чорагида олди-сотди шартномаларини ҳақиқий ва ҳақиқий эмас деб топиш ҳақидаги даъволардан 81 таси бўйича даъволар қаноатлантирилган бўлса-да, биронтаси бўйича олдисотди шартномасини нотўғри тасдиқлаган нотариус ёки уй-жойни бир неча марта сотиб, фирибгарлик қилган шахсларга нисбатан хусусий ажрим чиқарилмаган.

Маълумки, кейинги йилларда айрим фуқаролар турар жойлардан фойдаланиш ва сотиш ҳуқуқини берувчи ишончномаларни бошқа фуқароларга бериб, амалда бу жойларни сотмоқдалар. Натижада ишончнома асосида бу жойлар сотиб юборилгандан кейин ёки уй сотилгунга қадар ишончнома берган фуқаролар уни бекор қилишлари ёки уй-жойни аслида сотмаганлари ва уй учун пул олмаганликларини важ қилиб, кейинчалик ишончнома асосида уй сотиб олган фуқаро ўртасида тузилган олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас, деб топиш ҳақида судга мурожаат қилмоқдалар. Жумладан, фуқаро Р.Болтаева судга мурожаат қилиб, Ю.Шукуровга фойдаланиш ва сотиш ҳуқуқи билан 3 йилга ишончнома бергани, кейинчалик уни бекор қилгани, лекин Ю.Шукуров уйни сотиб юборгани, ўзи уйни Шукуровга сотмаганини кўрсатиб олди-сотди шартномасини ҳақиқий эмас, деб топишни сўраган.

Тўқимачилик туман судининг 1998 йил 18 майдаги ҳал қилув қарорига кўра даъво рад этилган. Суд даъвони рад этишда Р.Болтаева ўзига мутлақо нотаниш бўлган Шукуровга нотариал идора орқали хусусий уй-жойни унга яшаш, фойдаланиш, таъмирлаш, уни сотиш, сотилган пулни олиш ва бошқа турдаги ҳаракатларни амалга ошириш ҳуқуқи билан 3 йилга ишончнома берганини, шунингдек, турар жойни бўшатиб, уй калити ва ҳужжатларини берганини ҳисобга олган. Бундан ташқари, суд Р.Болтаева уй-жойидан бир йил давомида хабар олмаганига, уй тўловларини тўламаганлигига ҳам ўз эътиборини қаратиб, уй-жой эвазига Болтаева пул олган деган хулосага келган ҳолда ФКнинг 142,143-моддаларига асосланиб, низони тўғри ҳал этгани учун Олий суд туман судининг бу хулосасини ўзгаришсиз қолдиради.

Юқоридагилардан келиб чиқиб шуни айтиш мумкинки, гарчанд бундай ишончномаларни нотариал идоралар тасдиқлашлари мумкин эмаслиги ҳақида қонунда кўрсатилмаган бўлса-да, амалиётда бундай низолар кўплаб келиб чиқаётганлиги, баъзан ишончнома олиб, аслида уйни сотиб олган фуқаролар уйга тўлаган пулларини исботлай олмай куйиб ҳам қолаётганларини ҳисобга олган ҳолда бундай ишончномаларни тасдиқлаш мақсадга мувофиқмикан, деган табиий савол туғилади. Шунингдек, ишончнома бериш учун давлат нотариал идорасига борган шахс нима сабабдан олди-сотди шартномасини тузмаганлиги ҳам шубҳа туғдириши мумкин.

Яна шу нарсага эътибор бериш жоизки, уйни тасарруф қилиш учун ишончнома бериб, аслида у сотилса-да, олди-сотди шартномасини тегишли тарзда расмийлаштирилмаётгани сабабли давлат божини тўламай, давлат манфаатларига ҳам путур етказилаётганлигини қандай баҳолаш мумкин?

Ушбу масала юзасидан тегишли қонун ҳужжатларига ўзгартириш киритиш ҳақида таклифлар киритилса мақсадга мувофиқ бўлар эди, деб ўйлайман.

Ўзбошимчалик билан уйни қурган шахс, умумий қоидаларга кўра, унга нисбатан эгалик ҳуқуқига эга бўла олмайди.

ФКнинг 212-моддасига биноан қонунда ёки бошқа ҳуқуқий ҳужжатларда белгиланган тартибда қурилиш мақсадлари учун ажратилмаган ер участкаларида барпо этилган уй-жой, бошқа бино, иншоот ёхуд кўчмас мулкка нисбатан мулкий ҳуқуқни эътироф этиш тўғрисидаги ишларни кўриб чиқишда шуни назарда тутиш керакки, бундай талаб иморат даъвогарга ажратиб берилган ер участкасида тикланган бўлсагина қаноатлантирилиши мумкин.

Бундан ташқари, шу сингари ишларни ҳал қилишда судлар ўзбошимчалик билан қурилган иморатга нисбатан эгалик ҳуқуқи фақат архитектура ва қурилиш қоидалари бузилишига йўл қўйилмаган ҳолатлардагина эътироф этилиши мумкинлиги, бу билан бошқа шахсларнинг ҳуқуқ ва қонун билан қўриқланадиган манфаатлари бузилмаслиги, уларнинг ҳаёти ва соғлиғига хавф туғилмаслигидан келиб чиқишлари лозим бўлади.

Амалиётда ўзбошимчалик билан уй-жойлар қурилиши натижасида ҳуқуқи бузилган шахслар ёки давлат органларининг судга мурожаат қилишлари учун даъво муддати масаласида турли фикрлар келиб чиқмоқда. Ўзбошимчалик билан турар-жой қурган шахс унга нисбатан эгалик ҳуқуқига эга бўлмаганлиги сабабли у қачон қурилганидан қатъи назар, уй-жойни тасарруф эта олмайди, шунга кўра, ўзбошимчалик билан қурилган турар жойларни бузиш ҳақидаги талабга даъво муддати татбиқ қилинмайди.

ФКнинг 187-моддасига кўра, эгалик ҳуқуқини олиш ҳақидаги низоларни кўришда ҳам суд амалиётида бир мунча қийинчиликлар келиб чиқмоқда. Шунинг учун қарор лойиҳасининг 11-12 бандларида бу масала юзасидан тушунтириш берилган.

Мулкка нисбатан муддат бўйича эгалик ҳуқуқини олишда шахс шу мулкдан виждонан фойдаланган бўлиши,яъни мулкдан фойдаланувчи уни ўғирламаган ёки ундан бошқа ноқонуний йўллар билан фойдаланаётган бўлмаслиги керак.

Гаров шартномасининг муҳим шартлари - гаровга қўйилган мол-мулк, унинг нархи, моҳияти, миқдори ва гаров билан таъминланадиган мажбуриятнинг бажарилиш муддати, шунингдек, гаровга қўйилган мулк тарафлар (гаровга қўювчи ёки гаровга олувчи)нинг қайси бирида эканлиги кўрсатилишидир. Агар кўрсатиб ўтилган шартлардан биттаси бўйича тарафлар ўзаро келиша олмасалар ёхуд тегишли шартлар шартномада қайд этилмаган бўлса, гаров тўғрисидаги шартнома тузилмаган деб ҳисобланади.

Кўчар мол-мулк ёки мол-мулкка бўлган ҳуқуқларни гаровга қўйиш билан боғлиқ низоларни ҳал қилишда гаров билан таъминланадиган шартнома ФКнинг 110-моддаси 2-қисмига биноан нотариал тасдиқланган шаклда тузилиши шарт.

Ипотека тўғрисидаги шартнома - тегишли мол-мулк ҳақида тузиладиган битимлар белгиланган тартибда рўйхатдан ўтказилиши керак. Қонун талабларига риоя қилинмай тузилган шартнома эса ҳақиқий, деб ҳисобланмайди.

Фуқаро Д.Набиева судга мурожаат қилиб, Т.Фоминадан 400 минг сўм ёки 2500 АҚШ долларини қарзга олгани ва унинг эвазига Фомина уйини гаровга қўйганлигини кўрсатиб, қарзни ундириб беришни сўраган.

Боғишамол туман суди 1998 йил 26 майда тарафлар ўртасида тузилган, яъни жавобгар уйини сотиб, даъвогарга бериши ҳақидаги келишув битимини тасдиқлаган.

Суд бундай битимни тасдиқлашда ФКнинг 270 ва 271-моддалари ҳамда Гаров тўғрисидаги Қонуннинг 9-моддаси талабларини эътиборга олган ҳолда ушбу шартномага тўғри, ҳуқуқий баҳо бериши лозим эди.

Қоидага кўра, мулк эгаси бўлмаган, лекин ушбу мулкка нисбатан ашёвий ҳуқуққа эга бўлган шахс мулкни унинг эгасининг розилигисиз ўз мажбуриятлари бўйича гаровга қўйиш ҳуқуқига эга эмас.

Ўзбекистон Республикаси «Гаров тўғрисида»ги Қонунининг 26-моддаси 1-қисмига биноан гаровга олувчининг (кредиторнинг) талабларини қондириш унинг ундирувини қарздор гаров билан таъминланган мажбуриятни ўзи жавобгар бўлган вазиятларда бажармаган тақдирда ёки лозим даражада бажармаганда гаровдаги мол-мулкка қаратиши мумкин.

Гаровга олувчининг (кредиторнинг) талаблари гаровга қўйилган кўчмас мол-мулк қийматидан суднинг қарорига мувофиқ қондирилади.

Ундиришга қаратилган гаровдаги мол-мулкни сотиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ким ошди савдоси йўли билан амалга оширилади. Агар гаровга қўйилган мол-мулкни сотишдан тушган маблағ гаровга олувчининг гаров билан таъминланган талабидан ошиб кетса, фарқ гаровга қўйувчига қайтариб берилади.

Акс ҳолда эса етишмаётган маблағни гаровга асосланган имтиёздан фойдаланмаган ҳолда қарздорнинг бошқа мол-мулкидан олиш ҳуқуқига эга.

Қарз шартномаси мажбурият ҳуқуқидан келиб чиқадиган, бажарилиши лозим бўлган мажбуриятларнинг турига кириб, фуқаролик Кодексининг 734-моддасига биноан қарз шартномаси бўйича олинган мулкнинг қайтарилишини назарда тутади, қарз суммасига олинадиган фоизлар миқдори шартномада белгиланади.

Агар шартномада фоиз миқдори кўрсатилмаган бўлса, қарз берувчи уни тўлаш тўғрисида талаб қўйишга ҳақли бўлмайди. Бундай ҳолларда пул билан боғлиқ талаблар миқдорини белгилашда ФКнинг 327-моддасининг 2-қисмига амал қилиниши лозим.

Ушбу шартнома ашёси бўлиб пул ёки моддий кафолат турига хос аломатлари билан белгиланган бошқа ашёлар хизмат қилиши мумкин.

Ўзбекистон Республикасининг «Валютани тартибга солиш тўғрисида»ги Қонунига, шунингдек, ФКнинг 94, 245-моддаларига мувофиқ Ўзбекистон Республикасининг пул бирлиги сўмдир. Республикамиз ҳудудида мажбуриятлар бўйича ҳисоб-китобларни амалга ошириш чоғида чет эл валютасидан, шунингдек, чет эл валютасидаги тўлов ҳужжатларидан фойдаланишга қонун ҳужжатларида белгиланган ҳоллар, тартиб ва шартлар асосида йўл қўйилади.

Лекин ҳаётда ушбу қонунлар талабларига риоя қилинмаган ҳолда чет эл валютасида, хусусан, АҚШ валютасида қарзга бериш, мулкларни шу валютага сотиш ҳоллари учраб туриши ачинарли ҳолдир.

Судлар бундай низоларни кўришда чет эл валютасини низо ҳал қилинаётган вақтдаги расмий курси бўйича сўмда ундириб бериш ҳақида қарор чиқармоқдалар.

Қарз шартномаси, агар бу қарзнинг миқдори ойлик энг кам иш ҳақининг ўн бараваридан ортиқ бўлса, оддий ёзма шаклда тузилиши, шартномадаги тарафлардан бири юридик шахс бўлганида эса миқдоридан қатъи назар, ёзма шаклда тузилиши шарт бўлиб қарз берувчи қарз олувчидан қарз миқдорига шартномада белгиланган тартибда фоизлар олиш ҳуқуқига эга.

Маълумки, баъзи шахслар қарз бериб қарз олувчилардан олаётган фоизлари ҳисобига маълум бир бойлик орттирмоқдалар. Шунингдек, уларнинг фоизлар ҳисобига орттираётган даромадлари бўйича даромад солиғи ҳам олинмайди. Бундай солиқлар олиш тартиби ва механизми қонунда ҳам белгиланмаган. Фоизлар олинишини кўзда тутган келишувларни нотариал тартибда тасдиқланиши қонунда белгиланмагани учун бундай шартномалар бўйича шартнома иштирокчилари давлат божи ҳам тўламайдилар.

Шунга кўра, қарз шартномаси фоизлар олишни кўзда тутган ҳолда тузилганда, уни нотариал тартибда тасдиқлаш ва фоизлар ҳисобига орттирилаётган даромадлар юзасидан даромад солиғи олиш ва ундириш тартиби ҳақида ўйлаб кўрилса, фикримизча, давлат манфаатлари ҳам ҳимоя қилинган бўлар эди.

М.САФАЕВА,
Олий суднинг фуқаролик ишлари бўйича судлов ҳайъати раиси.

«АЛПОМИШНОМА»НИНГ БИРИНЧИ КИТОБИ

Вазирлар Маҳкамасининг «Алпомиш» достони юбилейини ўтказиш тўғрисидаги қарори чиққанидан кейин Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасига қарашли нашриётлар халқ оғзаки ижодининг бу ноёб дурдонаси билан боғлиқ китоблар нашр этишга киришди. Жумладан, «Меҳнат» нашриёти беш китобдан иборат «Алпомишнома»ни чоп этишни режалаштирди.

Шу кунларда туркумнинг биринчи китоби ўқувчилар қўлига тегди. Таниқли фолькларшунос олимлар Малик Муродов ва Абдуолим Эргашев муаллифлик қилган ушбу тўпламда «Алпомиш» достонининг Сурхондарё талқини ҳақида фикр юритилади. Китобга Қора бахши, Абдуназар бахши Поён ўғли, Қаҳҳор бахши Қодир ўғли, Чори бахши Умир ўғли каби машҳур ижодкорлар жўшиб куйлаётган ва «Алпомиш» туркумига кирувчи «Алпомиш», «Бева Барчин ёхуд Барчин бека», «Ёдгорнинг туғилиши», «Ёдгорнинг уйланиши», «Шомурод» достонлари киритилган. Тўпламда асар ижрочилари тўғрисида ҳам кенг маълумот берилган.

- «Алпомиш» достони барча туркий халқларнинг шоҳ асарларидан ҳисобланади,- дейди «Меҳнат» нашриёти директори А.Мирзаев.- Достоннинг қутлуғ тўйи жаҳон миқёсида нишонланиши ҳам фикримиз далилидир. Ҳозир «Алпомишнома»нинг иккинчи китоби - достоннинг Қашқадарё талқинига бағишланган тўплам ҳам босилиш арафасида. Туркумнинг кейинги китоблари «Алпомиш» достонининг Самарқанд, Фарғона ва Бухоро талқинларига бағишланади. Сўнгги китобдан эса достоннинг туркий халқлар талқинидаги нусхалари ўрин олади.

ХАЛҚАРО ЖУРНАЛИСТИКА ФАКУЛЬТЕТИ

Ўзбекистон Давлат жаҳон тиллари университети мустақиллик йилларида ўзининг моддий-ўқув негизини янада мустаҳкамлади. Ҳозир бу олий ўқув юртида 20 дан ортиқ чет тили ўқиб ўрганилмоқда.

Университетнинг жаҳондаги йирик ўқув марказлари билан алоқаси ҳам кенгайди. Турли халқаро дастурлар бўйича АҚШ, Англия, Франция, Италия, Греция, Миср каби мамлакатлар олий ўқув юртлари билан ҳамкорлик яхши натижалар бермоқда. Ўзаро келишувга биноан университет талабалари ва ўқитувчилари бу олий ўқув юртларида бўлиб, чет тилларни ўзлаштиришнинг илғор тажрибалари билан яқиндан танишмоқдалар.

Университетда янги ўқув йилидан эътиборан халқаро журналистика факультети очилди. Бу таълимий жараённи йўлга қўйишда Испаниядаги Малага университети иш тажрибасидан ҳам фойдаланилди. Шунингдек, Испаниянинг Вестминстера университетида журналист кадрлар тайёрлаш борасида орттирилган бой тажрибаларга ҳам асосланилди.

Шу сабабли ҳам жаҳон тиллари университети бу ҳар икки испан олий ўқув юрти билан ҳамкорлик алоқасини йўлга қўйди. Айни бир вақтда университетда Корея Республикасидан, Туркия ва Хитойдан келган умидли ёшлар ўз билим ва малакаларини оширмоқдалар.

Бу каби таълимий тадбирлар университетда ўқитиш ишларини жаҳон андозалари даражасида бўлишини таъминлаб, қатор илғор педагогик технологияларни татбиқ этишга кенг йўл очмоқда.

А.АЛИЕВ

Шамол бўлиб келгин, сабо бўлиб кел,
Беармон ўйнагин кокилларимни.
Садоқат бўлиб кел, вафо бўлиб кел,
Унутай ҳижроннинг соҳилларини.

Т.МАҲКАМЗОДА олган сурат.

Туризм - юрт рекламаси

ЎЗБЕКИСТОННИ КЎРМАБСИЗ - ОЛАМГА КЕЛМАБСИЗ

Яқинда дунё кезган бир танишим ҳаяжонини яшира олмай идорамизга кириб келди. Америкада ҳам, Англияда ҳам, Мисрда ҳам бўлганман. Мексика, Ҳиндистон, Непал тоғларини кезганман, Қора денгиз ва Болтиқ соҳилларида дам олганман, - деди у. - Аммо ўзимизда - Ўзбекистонимизда шундай хушманзара ва мафтункор жойлар борлигини ҳеч ўйламаган эканман. Зомин шаршараси бўйида ярим соатгина ёнбошлаб ётиб, дунё ҳақидаги тасаввурларим чаппасига ўзгариб кетди...

Кўпни кўрган бу одамнинг иқрорини эшитиб, яна бир карра иймон келтирдим: «Олдингдан оққан сувнинг қадри бўлиши керак, шундагина дилинг бўстон, чўлинг гулистон бўлади...» Шуларни мушоҳада қилар эканман, истиқлол бизга берган энг улуғ неъмат - ўзлигимизни англаш ва биз яшаётган, бизни қуршаб турган барча нарсалар фақат бизга, бизнинг фарзандларимизга тегишли эканлигидан қайта-қайта шукроналар айтдим. Бу мусаффо осмон, бу пурвиқор тоғлар, дарё-ю кўллар, бу ажойиб боғу роғлар, аждодларимиз қўли билан бунёд этилган жамики обида ва осори-атиқалар бугун тўлалигича бизники. Буни юртимизга ташриф буюрган сиёсатдонлару сайёҳлар эътироф этмоқда, қойил қолмоқда, тасаннолар ўқимоқда.

Жиззах вилояти хусусида «Ўзбекистон Республикаси Энциклопедияси»да шундай дейилади: «Вилоят республиканинг марказий қисмида жойлашган. Жанубий қисмида Туркистон тизмасининг ғарбий тармоқлари (Молгузар тизмаси), марказий, шимолий, шимоли-ғарбий қисмида Мирзачўл ва Қизилқум чўли, ғарбида Нурота тизмасининг шарқий тармоқлари жойлашган... Йирик дарёлари: Зоминсув, Сангзор, Зарафшон... Вилоят ҳудудида Зомин тоғ-ўрмон қўриқхонаси жойлашган...»

Энциклопедияда яна шу маълумотлар қайд этилган: «Зомин туманида ўрта асрларга тегишли карвонсарой қолдиқлари бизгача етиб келган. Шулардан бири Тўртқўлтепада жойлашган. Бундан ташқари, Фориш туманида Калтепа карвонсаройи харобалари сақланган...»

Мухтасаргина бу тавсифдан ҳам кўриниб турибдики, Жиззах туризмни равнақ топтириш учун барча сифатларни ўзида мужассам этган, ранг-баранг ер тузилиши ва узоқ ўтмишга уйғунлашиб кетган тарих... Қолаверса, сайёҳларнинг орзусига айланган «сайқали рўйи замин аст» Самарқандга ҳам йўл шу вилоят орқали ўтади, барчага маълуму машҳур Темур дарвозаси орқали.

Ривоятларга қараганда, Ғаллаорол туманидаги ер ости йўлларининг бир учи кўҳна Мароқандга бориб тақалади. Айтишларича, бу ғор душман томонидан қамал қилинган чоғларда ҳаёт йўлига айланган, у айни вақтда ёвга кўққисдан ҳужум қилиш учун қулай стратегик аҳамиятга эга бўлган. Замонларнинг залворли муҳридан беркилиб қолган бу ер ости йўли шу ҳолида ҳам тарихчи олимлар, археологлар ва табиийки, сайёҳлар эътиборини тортиб келмоқда.

Туризм Жиззах учун нисбатан кенжа соҳа. Гарчанд марказ вилоят ташкил этилган 1974 йилнинг келгуси баҳоридан ўз фаолиятини бошлаган бўлса-да, амалда у узоқ вақт мобайнида «етимлик»да яшаган. Фақат истиқлол туфайлигина бу «болакай»нинг кўкрагига шамол тегди, боши силанди, эътибор кучайди, қачонлардан буён режалаштирилиб келинаётган ишлар амалий мазмун кашф этди. Хусусан, «Сангзор» оромгоҳида у «Буюк ипак йўли»да жойлашганлиги ҳисобга олиниб, сайёҳларга янада қулай шароит яратиб бериш мақсадида 100 ўринли ресторан таъмирдан чиқарилди. Шунингдек, қаҳвахона, совғалар дўкони, автомобиллар мойини алмаштириш ва ёқилғи қуйиш шоҳобчаси қуриб битказилди. Ёз чилласида ҳарорат бошқа жойларга қараганда ўн даражагача паст юрадиган оромгоҳдаги коттежлар дам олиш учун янада қулайлаштирилди, кўплаб мевали ва манзарали дарахтлар ўтқазилди. Бугина эмас, Зомин туманида «Шаршара» оромгоҳи таъмирланиб, қисқа фурсатда Голландия, Испания, Ҳиндистон ва бошқа кўплаб хорижий давлатлардан келаётган сайёҳларнинг севимли масканига айланди.

Эътироф этишларича, Бразилияни аввалламбор футбол, қолаверса, туризм дунёга танитган экан. Бугун Ўзбекистон спортчилари халқаро мусобақаларда эришаётган муваффақиятлар — биринчи шарт шараф билан адо этилаётганидан далолат бераётир. Энди бизга иккинчи шартни бажаришгина қолди. Бунинг учун эса юртимизда барча шароитлар мавжуд. Самарқанд, Бухоро, Хива, Шаҳрисабз, Қўқон ва ҳамон хорижлик сайёҳлар учун катта қизиқиш уйғонаётган «Буюк ипак йўли»нинг қайта жонланаётгани. Боз устига қазиш ишлари олиб борилаётган Далварзинтепа, Афросиёб, Шоҳрухия... Шубҳасиз, соҳибқирон Амир Темурнинг муборак нафаси уфуриб, Шайбонийхон ва Бобур лашкарларининг от дупури ҳамон акс-садо бериб турган маъвони бир кўрсам, дея орзулаган жаҳонгашталар оз эмас. Фақат бизга уларни ўзбекона лутф ила қарши олиш баробарида замонавий сервис - хизмат кўрсатишни маромига етказиш вазифасигина қолган. Кези келганда, Ўзбекистонда, хусусан, Жиззах вилоятида ҳам бу жабҳада муайян ютуқлар қўлга киритилганлигини таъкидлаш жоиз.

Масалан, «Ўзбекистон» меҳмонхонаси вилоятимизга ташриф буюрган сайёҳлар тўхтайдиган илк маскан. Меҳмонхона туризм маркази тасарруфига берилгач, бир йил ичида қайта таъмирланди, жиҳозлар тамоман янгиланди. Иссиқ ва совуқ сув таъминоти, электр энергия масаласи ечимини топди - эндиликда бу тармоқлар заруратга қараб мустақил ҳолда ўз-ўзини таъминлаши мумкин. Саксон ўринли ресторан, фин ҳаммоми, аёллар ва эркаклар сартарошхоналари, рангли суратхона фойдаланишга топширилди. Юқори қаватларда яшайдиган меҳмонларимиз учун ўттиз ўринли қаҳвахона қуриб, ишга туширилди. Иккинчи-учинчи қаватлар жаҳон стандартларига мос равишда тўла таъмирдан чиқарилди ва қилинган ишларнинг натижаси ўлароқ бугун меҳмонхонамиз олий тоифали уч нуфузли сертификатга муносиб топилди.

Албатта, булар бирдан юз бергани йўқ. Катта маблағлар сарф қилинди. Айтиш лозимки, самараси ҳам шунга яраша бўлмоқда. Агар вилоятда туризм маркази ташкил қилинган пайтларда у зарар кўриб ишлаган бўлса, бугунга келиб улкан даромад манбаига айланди. Шу йилнинг ўзида 40 мингдан зиёд сайёҳларни қабул қилиш режалаштирилган. Шунингдек, 20 мингдан кўпроқ сайёҳга ички йўналишлар бўйича хизмат қиламиз. Буларнинг ҳаммасини пулга чаққанда, марказнинг бу йилги умумий даромади 40 миллион сўмни ташкил қилади. Ҳа, туризм - нафақат юрт рекламаси, айни вақтда у сердаромад индустрия, мамлакатга валюта оқимини кўпайтиришда муҳим омилдир.

Шунинг учун ҳам «2005 йилгача бўлган даврда Ўзбекистонда туризмни ривожлантириш Давлат дастури тўғрисида»ги Фармоннинг эълон қилиниши айни муддао бўлди. Бир сўз билан айтганда, ўзлигимизни танитиш учун қонуний негиз яратилди. Зеро, ўлкамизга ташриф этган сайёҳ ўзи билан хотира ва эсдалик буюмларинигина олиб кетмайди, у яшаш тарзимиз билан яқиндан танишади, ўтмишимиз ва бугунимизни қиёслаш имконига эга бўлади, салоҳиятимиз ва орзу-умидларимиздан хабар топади, қисқаси, Ўзбекистон қандай диёр ва бу юртда қандай кишилар яшайди, деган саволига жавоб олади. Булар эса, охир оқибатда мамлакатимизнинг дунё миқёсида тутган ўрни ва мавқеига билвосита таъсир кўрсатмай иложи йўқ. Савдо ва иқтисодиёт шулар туфайли равнақ топади, маданий-маърифий алоқалар шу тариқа мустаҳкамланади.

Шу маънода Жиззах вилояти чинакамига ҳали очилмаган қўриқ, десак муболаға эмас. Албатта, ечимини кутаётган муаммолар ҳам талай. Мисол учун, туристик маршрутларнинг асосий қисми саналмиш Зомин, Бахмал, Ғаллаорол туманларидан ўтувчи тоғ йўллари анча ночор аҳволда. Бу йўлларнинг таъмирланиши вилоят туризми учун катта истиқболлар очилишига туртки беради. Тасаввур қилинг-а: «Буюк ипак йўли»да жойлашган «Сангзор» оромгоҳида тунаган сайёҳлар Ғаллаорол туманидаги ер ости йўлларини, «Садирваққос авлиё», Бахмал туманидаги «Новқа авлиё» қадамжоларини зиёрат қилгач, Зомин туманидаги «Шаршара» оромгоҳида тушлик қиладилар... Бундан ташқари, хорижлик сайёҳлар учун наҳотки ов ташкил қилишимиз мумкин эмас? Хусусан, Арнасой, Фориш туманларида жойлашган Айдаркўл атрофида бир неча жиҳозланган вагонлар ўрнатиб, овчилик учун махсус рухсатнома олинса бўлмайдими?..

Кўриниб турибдики, вилоятимиз сайёҳларни жалб қилиш учун кенг имкониятларга эга. Ҳамма гап бу имкониятлардан ўрнида ва оқилона фойдаланишда.

Беихтиёр сўзимнинг бошида ҳикоя қилганим танишимнинг иқрори ёдимга тушади: «Зомин шаршараси бўйида ярим соатгина ёнбошлаб ётиб, дунё ҳақидаги тасаввурларим чаппасига ўзгариб кетди...» Ҳа, ер юзи Европа ва Америкадангина иборат эмас. Унда Ўзбекистон деб аталмиш муқаддас замин ҳам бор. Шуларни мушоҳада қилар эканман, осори-атиқаларимизу, қиёси йўқ обидаларимизга ҳайрат ила боқаётган, ўзбекона лутфу карамга таъриф тополмаётган хорижлик сайёҳларга қарата: «Ўзбекистонни кўрмабсиз - оламга келмабсиз» дегим келаверади.

Али АЛИМОВ,
«Ўзбектуризм» миллий компанияси
«Жиззахсаёҳат» ҳиссадорлик жамияти раиси.

1999 йил - Аёллар йили

КЕЛИНЛИ УЙ - СУЮКЛИ УЙ

Келинли уй - суюкли уй, шарофатли уй, назокатли, сариштали уй дейишади. Келинли уйнинг файзи шундай улуғки, аввал, умуман бегона бўлган хонадонлар соҳиблари энди яқин қариндошларга айланадилар. Уйдаги саришталиклар келиннинг қўли билан янги маъно ва мазмунга эга бўлади. Келинчакнинг яна ширин-шакар ўғил-қизлари пайдо бўладики, уни сўз билан ифодалаш қийин. Унинг қалби эзгуликка тўлиб тошган. У янги хонадонга бир олам хурсандлик, эзгуликлар олиб келади.

Маҳалламизга келин тушса, ўша хонадон жойлашган кўчадан ўтишга ҳаракат қиламан. Йўлак ва кўча сув сепиб, озода қилиб супириб қўйилганлигини кўриб баҳри дилим очилади. Шунинг учунми ёки бошқа сабабданми қариялар келин қадамини шарофатликка, қут-баракаликка йўйишади. Келиннинг пой-қадами тўй билан бошланади, тўй билан давом этади. Шунинг учун ҳам халқ ҳикматида зикр қилинганидек: «Келин кирган уйга нур кирар».

Келинлар ҳақида ҳаёт қозонида қайнаб пешланган пиру-бадавлат аяжонларимизнинг дил сўзларига қулоқ солайлик. Мана, мен билган 8 келиннинг меҳрибон қайнонаси, саксон баҳорни кўрган Мастура буви ўз келинлари ҳақида айтганларини тинглаб кўрайлик:

- Келинларим «ёмонларим» туфайли келган «яхшиларим»дир. Улар менга буви бўлишдек муборак толени ато этган азизларимдир. Биринчи бор буви бўлганимда хурсандчилигимнинг чеки йўқ эди. Дунёдаги энг бахтиёр оналардан эдим, ҳар қалай тўнғич келиним бошқачароқдек. Аммо «ўнта бўлса, ўрни бошқа» деганларидай бирини биридан устун қўёлмайман. Улар ҳар қайсиси мен учун бир дунёдир. Улар туфайли мен обрў-эътибор ва қанчадан-қанча қуда-анда орттирдим.

Мен ая билан суҳбатлашар эканман, келинларингиз билан нохушликлар ҳам бўлганми, деб сўрайман. Бу саволимга «Вой айланай, сиз нима деяпсиз, мен ўз фарзандларимнинг эркаликларини кўтарсам, инжиқликларини ҳазм қилсаму, уларни деб хонадонимга келган фарзандларим орқасидан фарзанд бўлган, «ойи» деб ҳурматимни жойга қўйган кишини қандай қилиб ранжитайин? Келиннинг эркалигини кўтармаган қайнона қанақа қайнона!» дедилар.

Кейин яна қўшимча қилдилар: «Баъзан келинларим у ёки бу нарсадан ранжиб, аччиқланса, тумтайиб қолса, мен эшитмасликка, пайқамасликка олиб кетавераман, шаштидан тушиб, аччиғи босилгандан кейин ўзлари уялиб «Ойижон кечирасиз, қизиққонлик қилибман», деб кечирим сўрашади.

...Яқинда Мастура бувининг набира-келин туширганларини эшитиб, аямизнинг суҳбатларини олмоқчи бўлдим.

- Ўғилларимдан набира келинларим жуда кўпу, аммо бу ёлғиз қизимнинг тўнғич келини сабабли унга маслаҳат бердим. Янги қайнона бўлган қизим ваҳимага тушиб: «Ойижон, келиним ёмон чиқиб қолсая, унда нима қиламан» деб қолди. Шунда мен ёмон келин бўлмайди, уни ёмон қиладиган ҳам, яхши қиладиган ҳам, гапириб тўғри йўлга соладиган ҳам ўзингсан-ку, ахир. Кейин, у ўсиб улғайган, вояга етган оиладаги шароит билан сенинг оилангдаги шароит бир хил эмаслигини ҳам унутмаслик керак. У иккинчи оила шароитига кўникишига бироз қийналади. Шунинг учун ҳам, жоним болам, қайноналик оналикдан анча мушкулдир. Ана шу оғирликни кўтаришининг керак. Бир-иккитали болали бўлгандан кейин шароитга тушуниб етгач, ҳаммаси жойига тушиб кетади. Аммо зинҳор-базинҳор келиннинг дилига озор бермагин...

-Ҳа, аяжон, бу ўринда Сиз минг бор ҳақсиз.

Юқоридаги ҳаётий суҳбатимиз ҳар бир қайнонага турмуш сўқмоқларида ёрдам берса ажаб эмас.

Мусоқул УСМОНОВ.

Билиб қўйган яхши

СУВ КЕМАСИНИ КИМ ЯСАГАН?

Ўтган аср бошларида инглиз Р.Тревитик паровозларни ўйлаб топган бўлса, россиялик А.Ф.Можайский авиацияга асос солди. Хўш, пароходни дастлаб ким кашф қилган, дерсиз? У аввалари каналларни, шлюзлар ва сув қувурларининг қурилиши билан шуғулланган, кейинчалик мармар кесадиган, ип йигириш ҳамда арқон эшадиган машиналарни ясаган америкалик Роберт Фултон тафаккурининг маҳсулидир. 1803 йили Фултон Париждаги Сена дарёсида ўзининг соатига 7,5 километр тезликда юрадиган кемасини намойиш қилган эди. Америкага қайтгач «Клермон» деб аталувчи қуввати 20 от кучига тенг буғ билан юрадиган ғилдиракли пароход ясаган.

ТОЗА ОЛТИННИ КЎРГАНМИСИЗ?

«Тоза олтин экан» деган сўзларни кўп эшитамиз. Аммо шу сўзлар кўпинча ҳақиқатга яқин келавермайди. Сабаби кимёвий тоза ҳолатдаги олтин табиатда камдан-кам, асосан у ўзга металлар билан қўшма ҳолда учрайди. Соф олтинда қўшимча металлар оз бўлади, шунинг учун ҳам унга заргарлар кўп қизиқаверишмайди. Чунки у ўта юмшоқ бўлади, тирноқ ботирсангиз изи қолади. Бундай олтинни қотириш учун эса унга кумуш, мис қўшиш керак. Никоҳ узуклари асосан 583-пробали бўлади. Демак, унда 58.3 фоиз тоза олтин бўлиб, қолганлари қўшимча металлдир. Тоза ва соф олтин эса 1000-пробали бўлади.

ИТ ҚОПМАСИН ДЕСАНГИЗ...

Кўчада нима кўп, дайди итлар кўп. Ит етаклаган аёл-эркаклар ҳам етарли. Хўш, сизга улар қопадиган бўлиб кўринса, нима қилишингиз керак? Кинологлар (ит мутахассислари)нинг маслаҳатларига кўра, дуч келган ит билан қарши келиб қолганда, жойингизда қимир этмай туришингиз керак. Қўлингизни ёки сумкангизни (қўлингиздаги нарсани) кўтармангиз. Яхшиси, у билан хушмуомалада бўлинг, бирон жойини силай кўрманг. Ит сиздан кўзини олиб ўз йўлига кетгунча тек ҳолатда туришингиз керак.

Қидирбой ТЎЛАБОЕВ тайёрлади.

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгаши Жиззах вилоят касаба уюшмалари кенгашининг раиси Қудратулла Рафиқовга акаси **Турсунбой Миртожиев**нинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ҳар тўғрида

СУНЪИЙ СОВУҚНИ ТАДҚИҚ ЭТИБ

Сунъий совуқдан фойдаланиш масаласига бағишланган кўплаб биологиялик тадқиқотлар олиб борилмоқда. Зеро, бу масала азалдан жаҳон олимларининг диққатини ўзига жалб этиб келаяпти. Улар соф назарий моҳияти билан бир қаторда амалий аҳамиятга ҳам эгадир.

Совуқнинг ҳашаротларга таъсирини биринчи бўлиб француз табиатшунос олими Реомюр 1736 йилда синаб кўрган эди. Орадан қирқ йил ўтгач, итальян олими Л.Спалланцан паст ҳароратнинг балиқ ва қушларга, қурт-қумурсқа ва майда ҳашаротларга таъсирини ўрганди.

XVIII асрнинг охири ва XIX аср бошларига келиб совуқдан фойдаланиш масаласига оид кўплаб тадқиқотлар яратилди. Лекин ушбу муваффақиятларнинг дунёсига таъсирини ўрганишга бағишланган эди. Кейинчалик сунъий совуқнинг ҳайвонларга қай даражада таъсир қилиши ҳам ўрганила бошланди.

САЛОМАТЛИККА КОНИ ФОЙДА

Карам дастлаб фақат барглардангина иборат бўлиб, Ўрта денгиз ва Шимолий денгиз қирғоқларида ёввойи ҳолда ўсарди. Ўша замонларда ана шундай карам истеъмол қилинган.

Кейинчалик Ўрта денгизнинг шарқий қисмида қизил карам ва тош карам бунёдга келди. Уни маданийлаштириш натижасида бош-бош карамлар яратилди.

Карам илк бор Кавказ ортига қўшни жанубий мамлакатлардан ўтди. Қадимги римлик шифокорлар карамдан турли-туман дори-дармон тайёрлаганлар. Римлик сиёсий арбоб ва ёзувчи Марк Кантон ўзининг «Деҳқончилик» китобида карам киши саломатлигини яхшилайдиган ва танадан барча зарарли моддаларни ҳайдаб чиқарадиган хоссага эга эканлигини таъкидлаган эди.

Ҳозир Ғарбий Европа мамлакатларида Германия, Норвегия, Чехия каби давлатларда кўплаб карам етиштирилаётир. Ўзбекистонда карам XIX асрнинг охирларидан бошлаб экила бошланди.

АРХИМЕД ҚОНУНИ БЎЙИЧА

Сувда ҳар ким суза олади. Лекин бу гапдан ҳамма ҳам воқиф бўлмаса керак. Архимед қонунини бир эсланг. Унда «Суюқликка ботирилган ҳар қандай жисм ўзи сиқиб чиқарган ҳажмдаги суюқлик оғирлигича оғирлигини йўқотади» дейилади.

Сувда одамнинг ўпкаси, ошқозони, суякларда ҳаво бўлиши туфайли унинг танаси ўшанча ҳажмдаги, сувдан енгил бўлади. Чуқур нафас олиб, оғзингизни беркитиб ва бир қўлингиз билан бурнингиз кавакларини тўсиб, бир қўлингиз билан эса оёқларингизни тиззадан буккан ҳамда кўкрагингизни, босиб туриб, сувга шўнғиб кўринг-а! Бунда сув юзасида анча турасиз. Сувда муаллақ туриш, сўнгра сузишга ўрганиб олиш қийин эмаслигига ишонч ҳосил қиласиз.

ISHONCH

МУАССИС: Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси

Бош муҳаррир Мирғиёс ҚАЮМОВ

Таҳрир ҳайъати: Ж.Алимхўжаева, М.Одилова, Э.Воҳидов, С.Остонов, М.Расулов, Э.Ёқубов, В.Зверев (бош муҳаррир ўринбосари-«Ишонч-Доверие»), А.Алламуродов (масъул котиб- «Ишонч»), Ч.Латипов, М.Олимов, М.Содиқов, Н.Рафиқов.

ТЕЛЕФОНЛАР: Котибият 56-52-78, 136-58-45; Хатлар бўлими 56-85-43; Реклама, эълонлар бўлими 56-87-73

Газета 1991 йил 21 мартдан чиқа бошлаган

Манзилимиз: 700165, Тошкент шаҳри, «Бухоро» кўчаси, 24-уй. Нашр кўрсаткичи; 133; 134

Газетага 1998 йил 11 июлда Ўзбекистон Давлат Матбуот қўмитаси томонидан 00005 рақамли гувоҳнома берилган. IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. Офсет усулида босилди. Бичими А-2. Ҳажми 2 босма табоқ. Сотувда эркин нархда.

«Шарқ» нашриёт—матбаа концерни босмахонаси. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41—уй.

Босишга топшириш вақти — 21.00 Топширилди 22.00

Буюртма Г— 0828. 1 2 3 4 5 6